

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความทางวิชาการ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยประมวลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสุข และความสุขในการเรียนรู้ 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชีวิต 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข ด้านการเรียนรู้ และ 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย รายละเอียดแต่ละตอนมีดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 2.1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และ 2.1.2 การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด รายละเอียดแต่ละส่วนมีดังนี้

2.1.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยเฉพาะวงเล็บ 5 ระบุว่า ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ตลอดจนมาตรา 24 ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการ

อ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาที่ดีในสถาบันอุดมศึกษานั้น ต้องทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ โดยจัดให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ เพื่อจะได้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2.1.2 การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิด

การศึกษาตลอดชีวิตถือเป็นหลักในการจัดการศึกษา นอกเหนือจากการก่อให้เกิดการขยายขอบเขตและแนวการจัดการศึกษาแล้ว ยังก่อให้เกิดวิธีการใหม่ทางการศึกษาที่เรียกว่า การจัดการศึกษาระบบเปิด (open education) ที่ใช้การศึกษาทางไกล (distance education) ซึ่งกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

โดยทั่วไปการจัดการศึกษาระบบที่คุ้นเคยกันมักจะมีลักษณะการศึกษาจำกัดอยู่ใน 3 ลักษณะ คือ 1) จำกัดการรับนักศึกษา คือ การรับผู้เรียนเข้าจำกัดจำนวนเท่าที่มีที่นั่งหรือมีขนาดความพร้อมพอดีกับจำนวนผู้สอน อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ 2) จำกัดทางโครงสร้าง คือ กระบวนการและโครงสร้างของการจัดการศึกษาในระบบนี้มีกว้างไว้ตายตัว ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความต้องการและการแสดงออกเป็นรายบุคคล มีความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในกระบวนการจัดการศึกษาน้อย และ 3) จำกัดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนรู้ คือ การเรียนการสอนมักจะจำกัดอยู่ในชั้นเรียน หรือห้องบรรยายหลัก บรรยากาศเรียนรู้มักจำกัดวงอยู่ภายในสถานศึกษาโดยถือความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนในสภาพแวดล้อมของชั้นเรียนเป็นประการสำคัญ ในทางตรงกันข้าม การศึกษาระบบเปิดแบบการศึกษาทางไกลเป็นการศึกษาขยายวง โดยเน้นขยายโอกาสแก่ผู้เรียนอย่างกว้างขวางทั่วถึงและเป็นธรรม ลดภาวะความจำกัดทั้งด้านกระบวนการ โครงสร้าง และสิ่งแวดล้อมด้านการเรียนรู้ แทนที่จะใช้สถานศึกษา ชั้นเรียน และอาจารย์ เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน การศึกษาระบบเปิดจึงเน้นการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องเข้า

ชั้นเรียนตามปกติ ซึ่งปัจจัยสำคัญของการจัดการศึกษาระบบเปิดไม่ว่าจะเป็นการศึกษาระดับใด คือ สื่อการสอน อันเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีทางการศึกษา (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2529)

เทคโนโลยีทางการศึกษาในรูปของสื่อประสมได้ก่อให้เกิดการศึกษาระบบเปิดที่ใช้วิธีการเรียนการสอนทางไกล (distance learning) เป็นระบบการเรียนการสอนที่ไม่มีชั้นเรียน แต่ใช้สื่อประสม ได้แก่ สื่อทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และการสอนเสริม รวมทั้งศูนย์บริการเป็นหลัก โดยมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ที่บ้าน ไม่ต้องเข้าชั้นเรียนตามปกติ วิธีการเรียนทางไกลหรือโทรทัศน์นี้ ได้นำไปทดลองใช้ระดับมหาวิทยาลัยในหลาย ๆ ประเทศ ส่วนใหญ่ใช้กับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยซึ่งมีทั้งใช้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยธรรมดา และจัดให้มีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาแบบการสอนทางไกลโดยเฉพาะ ซึ่งต้นแบบของมหาวิทยาลัยที่เปิดใช้ระบบการสอนทางไกลได้ผลดี คือ มหาวิทยาลัยเปิดของประเทศอังกฤษ จากผลสำเร็จของมหาวิทยาลัยเปิดของประเทศอังกฤษ ทำให้อีกหลายประเทศจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิดในลักษณะเดียวกัน เช่น มหาวิทยาลัยสำหรับทุกคนในประเทศอิสราเอล มหาวิทยาลัยเปิดในประเทศปากีสถาน มหาวิทยาลัยเปิดทางอากาศในประเทศญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยเปิดในประเทศศรีลังกา มหาวิทยาลัยเปิดในประเทศจีน ส่วนระบบการสอนทางไกลที่จัดเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยธรรมดา ทำกันในประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ส่วนใหญ่จัดเป็นการศึกษาภายนอกหรือสมทบ ซึ่งใช้การเรียนการสอนทางไปรษณีย์เป็นหลัก สำหรับประเทศไทยได้มีความสนใจเรื่องการเรียนการสอนระบบเปิด โดยเริ่มตั้งแต่การมีมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชาแห่งแรก คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาเปิดมหาวิทยาลัยตลาดวิชาแห่งใหม่ คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และพัฒนาการล่าสุด คือ มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเปิดแบบการเรียนการสอนทางไกลแบบแท้จริง คือ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2529)

นอกจากนั้น มหาวิทยาลัยเปิดเป็นมหาวิทยาลัยที่มีระบบการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ผู้เรียนในมหาวิทยาลัยเปิดจะมีทั้งประชาชนทั่ว ๆ ไป ข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมือง นักการศึกษา นักปกครอง พนักงานของรัฐ ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ เกษตรกร พระสงฆ์ นักโทษในเรือนจำ ผู้ที่ขาดโอกาสจากการศึกษาในระบบปกติ ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่ว ๆ ไป หรือผู้ที่พลาดโอกาสเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยประเภทจำกัดรับ ฯลฯ ที่ต้องการเพิ่มพูนหรือพัฒนาความรู้ความสามารถทางการศึกษาให้แก่ตนเองอย่างต่อเนื่อง เพราะการเข้าเรียนไม่มีการสอบคัดเลือก ไม่มีการจำกัดจำนวนผู้เรียน แต่ให้โอกาสทุกคนได้เรียนตามความพร้อมและความสามารถ ระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเปิด มีการนำเอาเทคนิคและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า เทคโนโลยีทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบมาใช้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเดินทางเข้ามารับฟังบรรยายแบบเรียนในชั้นเรียน แต่จะศึกษาผ่านสื่อการเรียนการสอนทางไกลหลากหลายชนิด เช่น สื่อประเภท เอกสาร สื่อเทปเสียง แผ่นซีดีหรือดีวีดีบันทึกบทเรียนและกิจกรรมการเรียน ออกอากาศเป็นรายการวิทยุกระจายเสียง

รายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นบทเรียนทางไกลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) หรือสื่อทางไกลอื่น ๆ รวมทั้งอาจมีการจัดระบบการเรียนรู้เสริมประสบการณ์ให้ (tutorial systems) ตามจุดนัดหมายเป็นครั้งคราว เป็นต้น ซึ่งมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาระบบเปิด จะจัดเตรียมบทเรียนต่าง ๆ ไว้พร้อมให้ผู้เรียนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อดังกล่าวได้ด้วยตนเอง (กล้า ทองขาว, ม.ป.ป.)

ในสภาพปัจจุบัน การศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยเปิด สามารถจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอุดมศึกษาทางไกลทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก และหลักสูตรที่เป็นประกาศนียบัตรต่าง ๆ ได้ไม่ต่างไปจากมหาวิทยาลัยประเภทจำกัดรับ นอกจากนั้น ในการจัดการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยเปิดยังมีความประหยัด คือ ประหยัดทั้งที่เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน เพราะการเรียนแบบไม่มีชั้นเรียนไม่ต้องคำนึงถึงอัตราส่วนผู้เรียนต่อห้องเรียน ผู้เรียนลงทะเบียนเรียนในวิชาเรียนเดียวกันในภาคการศึกษาเดียวกันพร้อมกันจำนวนมาก ๆ มหาวิทยาลัยสามารถจัดบริการการเรียนการสอนรองรับได้ไม่จำกัด ส่วนผู้เรียนจะประหยัดทั้งค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าเดินทาง ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า และค่าเสียโอกาสต่าง ๆ ในระหว่างเรียนผู้เรียนยังสามารถประกอบอาชีพการงาน และใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวได้ตามปกติ สำหรับการเปิดสอนหลักสูตรที่สูงกว่าปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเปิด อาจมีข้อจำกัดในการเปิดกว้างเกี่ยวกับการรับผู้เรียนเข้าศึกษา เนื่องจากระบบการเรียนระดับบัณฑิตศึกษา ผู้เรียนจะต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่ลึกซึ้ง เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ในศาสตร์ที่ศึกษา หรือต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่เป็นเครื่องมือของศาสตร์ในสาขาที่เรียนตามข้อกำหนดของหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าศึกษาเล่าเรียนภายใต้การควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา การศึกษาสาระความรู้ภาคทฤษฎีตามที่หลักสูตรกำหนด อาจยังคงอาศัยระบบการศึกษาทางไกล ส่วนกระบวนการศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น การทำวิทยานิพนธ์ คุชฌ์นิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ ผู้เรียนจะต้องดำเนินการในการศึกษาลักษณะคล้ายกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยประเภทจำกัดรับ (กล้า ทองขาว, ม.ป.ป.)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระบบเปิด เป็นระบบที่รับนักศึกษาเข้าเรียนในสถาบันการศึกษาอย่างเปิดกว้าง ไม่จำกัดจำนวน หรือไม่จำกัดรับ และไม่มีการคัดเลือก เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในหลักสูตรที่มีปริญญาและไม่มีปริญญา โดยระบบการเรียนการสอนจะใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ทำให้ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมาเรียนในชั้นเรียน แต่จะเรียนผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อประเภทเอกสาร เทปเสียง ซีดีบันทึกบทเรียน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสุขและความสุขในการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับความสุขและความสุขในการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสุข และ 2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสุขในการเรียนรู้ รายละเอียดแต่ละส่วนมีดังนี้

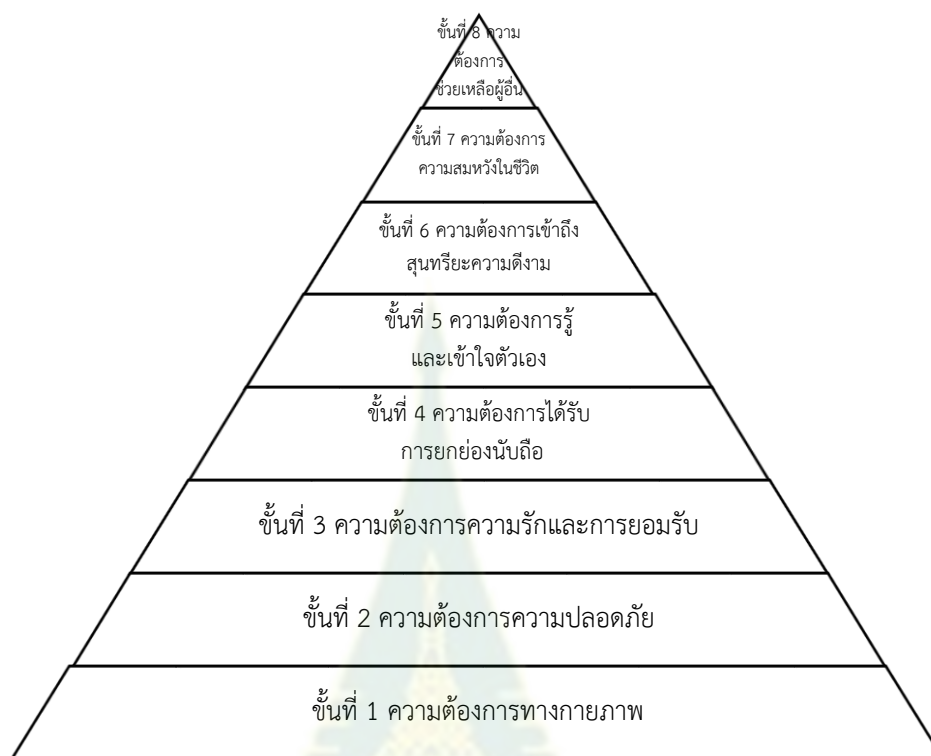
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสุข

2.2.1.1 ความหมายของ “ความสุข” ความสุขถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ (Chakraborty et al., 2019) และความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์เกือบทุกคนต้องการ เพราะความสุขเป็นสิ่งสำคัญ (Argyle, 2001) รวมทั้งความสุขยังเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของชีวิต (Haller & Hadler, 2006) ความสุข หมายถึง ความพึงพอใจ ความรู้สึกทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในบุคคล อันมีผลทางบวกทำให้บุคคลเกิดความเข้มแข็งทางจิตใจในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต มีความมั่นใจในตนเอง มีจิตใจที่ดี สามารถปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการมากกว่าเงิน (Argyle, 2001; Layard, 2005; Unoma, 2013) สำหรับประเทศไทย การสร้างความสุขให้กับประชาชนถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยกรมสุขภาพจิต สำนักงานสถิติแห่งชาติ สถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกันจัดทำโครงการรายงานสถานการณ์สุขภาพจิตคนไทยขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาข้อมูลความสุขคนไทยในระดับจังหวัด และเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการสร้างสุขในระดับจังหวัด และระดับประเทศให้มีพลังมากยิ่งขึ้น โดยความสุขของคนไทยสามารถเขียนในรูปของสมการ คือ $\text{ความสุข} = \text{ความพึงพอใจ} + \text{สมรรถภาพของจิตใจ}$ (ความสามารถในการสร้างสัมพันธ์และจัดการปัญหาในชีวิต) + $\text{คุณภาพชีวิตของจิตใจ}$ (ใช้หลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต บริจาคทรัพย์ ยกโทษและให้อภัยผู้สำนึกผิดอย่างจริงใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติตน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน) + ปัจจัยสนับสนุน (ครอบครัวมีเวลาให้แก่กัน อย่างเพียงพอ แต่งงานหรือเป็นโสด ไม่ประสบปัญหาหย่าร้าง ไม่มีหนี้นอกระบบ การงานมั่นคง เกษตรกรมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ไม่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีการเร่งพัฒนารายได้ โดยครอบครัวตนเอง มีรายได้น้อย) (ประเวศ ต้นติพิวัฒน์สกุล และ เอกอนงค์ สีตลาภินันท์, 2554) ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา แต่ละคนอาจจะมองความสุขแตกต่างกัน มีวิธีการแสวงหาความสุขแตกต่างกันไปตามมุมมอง และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งหากบุคคลมีความสุขจะทำให้เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ และมีประโยชน์ต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (Achor, 2013)

ความสุขเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากผู้กำหนดนโยบายและเป็นวาระทางการเมืองในหลาย ๆ ประเทศ รวมทั้งความตื่นตัวในทางวิชาการที่มีงานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ตีพิมพ์มากขึ้น สิ่งที่อยู่ในความสนใจ และเป็นประเด็นสำหรับผู้จัดทำนโยบายและองค์กรเพื่อการพัฒนา ได้แก่ การจัดทำตัวชี้วัดความสุขของชาติหลาย ๆ ประเทศพยายามจะวัดความสุขด้วยความอยู่ดีมีสุขที่

เป็นภาวะวิสัย (objective well-being) อย่างไรก็ตาม การวัดความสุข ซึ่งเป็นอัตวิสัย สามารถทำได้ โดยการวัดที่เรียกว่า “subjective well-being” ปัจจุบันนี้การได้รับการยอมรับในทางทฤษฎีว่า สามารถทำได้โดยสามารถสอบถามความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) โดยรวมของบุคคลได้ โดยตรง โดยสะท้อนเป็นระดับคะแนน และสามารถนำมาคำนวณเป็นการวัดความสุขของคนในชาติในหลายรูปแบบ เช่น การวัดความสุขรวมเฉลี่ยสูงสุด การวัดความแตกต่างในความสุข ความสุขในระดับปัจเจกเป็นความสุขขึ้นอยู่กับค่าในสิ่งที่มีมากการมีหรือความต้องการ การมีภาระเป็นเจ้าของ ในวัตถุประสงค์ทำให้ไม่มีความสุขได้ การที่บุคคลตอบได้ว่ามีความสุขในระดับใด ต้องมีดุลยพินิจในการประเมินคุณภาพชีวิต โดยเฉลี่ยจากประสบการณ์ที่ผ่านมาและคาดการณ์ในอนาคต เป็นการสะท้อนถึงความพึงพอใจในชีวิตของตนโดยภาพรวม ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนการวัดความอยู่ดีมีสุข (well-being) รวมถึงการวัดเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความสุข หรือการวัดความสุขเชิงภาวะวิสัย เช่น สุขภาพ ความรู้หรือการศึกษา การมีปัจจัยพื้นฐาน เช่น ที่อยู่อาศัย น้ำสะอาด อาหารเพียงพอ สภาพแวดล้อมดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีธรรมาภิบาล ซึ่งการวัดความอยู่ดีมีสุข มีวิธีการวัดได้หลายแบบขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่มาคำนวณ และการให้น้ำหนักของแต่ละตัวแปรหรือดัชนี ซึ่งการคำนวณของแต่ละสถาบันที่ทำการวิจัยและที่ใช้ในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไป และจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ทำโดยนักวิชาการตะวันตก พบว่า การมีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่ได้ทำให้ความสุขเพิ่มขึ้น เพราะความต้องการของคนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และการเปรียบเทียบกับผู้อื่นในสังคม นอกจากนี้ การมีงานทำ สุขภาพ การศึกษา ชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงในชีวิตและการทำงาน อีสุระภาพ ความยุติธรรมทางสังคม ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสุขทั้งสิ้น (เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, ม.ป.ป.)

มาสโลว์ กล่าวว่า การที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุข โดยนำเสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) แต่เดิมทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ แบ่งออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) เช่น อาหาร น้ำดื่ม ชั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (safety needs) เช่น ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ชั้นที่ 3 ความต้องการทางสังคม (Social needs) เช่น ความต้องการความรักและการยอมรับ ชั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่อง (esteem needs) เช่น ความต้องการสถานภาพ และชั้นที่ 5 ความต้องการความสมหวังในชีวิต (self-actualisation needs) (Maslow, 1954 cited in Ward & Lasen, 2009) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์ได้ถูกพัฒนาเป็น 8 ลำดับขั้น (DePoy & Gilson, 2008) แสดงดังภาพที่ 2 ซึ่งกฎของทฤษฎีลำดับขั้น คือ เมื่อความต้องการลำดับขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการลำดับขั้นที่สูงขึ้น ลำดับต่อไปก็จะตามมา ซึ่งแต่ละขั้นจะข้ามขั้นไม่ได้ต้องค่อย ๆ ไต่ขึ้นไปทีละขั้น

ภาพที่ 2 พีระมิตลำดับ 8 ชั้นความต้องการของมาสโลว์

ชั้นที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่พึงมีเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น อากาศ น้ำ โปรตีน เกลือ น้ำตาล แคลเซียม วิตามิน แร่ธาตุอื่น ๆ (Boeree, 1998) รวมทั้งมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม เช่น ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศที่ดี การบริการสุขภาพ เป็นต้น ดังนั้น ความต้องการขั้นแรกนี้จะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของเราอย่างมาก จะขาดไม่ได้ หากขาดแล้วจะทำให้เราลำบาก

ชั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (need for safety) เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากได้รับการตอบสนองความต้องการทางกายภาพจนเป็นที่พอใจแล้ว ซึ่งความต้องการขั้นนี้ถือว่าเป็นความต้องการที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย หรือมีความมั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น ความปลอดภัยในการทำงาน มีรายได้ที่มั่นคง มีเพื่อนร่วมงานที่ดี การมีตำแหน่งงาน การทำประกันชีวิตและสุขภาพ เพื่อเก็บเงินไว้ใช้ตอนเกษียณอายุหรือนำไปใช้เมื่อเราเจ็บป่วย

ชั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการยอมรับ (need for love and acceptance) เมื่อมนุษย์ได้รับความต้องการทางกายภาพ และมีความปลอดภัยในชีวิตแล้ว มนุษย์เริ่มที่จะต้องการได้รับความรักจากผู้อื่น เช่น ความรักจากครอบครัว มิตรภาพ ความใกล้ชิด ความผูกพัน ความต้องการเพื่อน ความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งได้รับการยอมรับจากเพื่อนที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (need for self-esteem) รวมถึงความรู้สึกมั่นใจ ความสามารถ ความสำเร็จ ความรอบรู้ ความเป็นอิสระ และควมมีเสถียรภาพ (Boeree, 1998) เมื่อความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของตนเอง ยอมรับนับถือตนเอง โดยความต้องการลักษณะนี้ เช่น การได้รับการยกย่องชมเชย การได้รับการเชิดชูจากผู้อื่น ความมีชื่อเสียง มีเกียรติยศ

ขั้นที่ 5 ความต้องการรู้และเข้าใจตัวเอง (knowledge and understanding needs) เป็นขั้นที่มนุษย์ต้องการที่จะรู้สิ่งต่าง ๆ ทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เช่น เมื่อมีความสนใจด้านวิทยาศาสตร์ เราจะต้องศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อมาพัฒนาตนเองให้มีความรู้ตามที่ตนเองสนใจ

ขั้นที่ 6 ความต้องการเข้าถึงสุนทรียะความงาม (need for aesthetics/beauty) เป็นความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการจะมองเห็นความงามในสภาพแวดล้อม เพื่อให้ตนเองรู้สึกจรรโลงใจ เมื่อเรามองเห็นว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนงดงาม และมีคุณค่าในตนเอง เราจะมีความต้องการในขั้นนี้ เช่น ต้องการตกแต่งห้องทำงานให้สวยงามเพื่อจะทำให้ตนเองรู้สึกดี มีความสุขเมื่อเข้ามาทำงานในห้อง

ขั้นที่ 7 ความต้องการความสมหวังในชีวิต (self-actualization needs) เป็นความต้องการที่จะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาทักษะความสามารถขั้นสูงสุด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในหน้าที่และการงาน

ขั้นที่ 8 ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น (transcendence needs) เป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุข พ้นจากความทุกข์ อยู่ในโลกอย่างสงบสุข ซึ่งความต้องการในขั้นนี้มีลักษณะคล้ายกับการเข้าถึงนิพพานในศาสนาพุทธ

2.2.1.2 การประเมินความสุขของคนไทย จะใช้ดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย (version 2007) แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับสมบูรณ์ มีข้อคำถาม 55 ข้อ และฉบับสั้น มีข้อคำถาม 15 ข้อ ซึ่งจากการศึกษาความพร้อมในแบบประเมินสุขภาพจิตระหว่างฉบับสมบูรณ์และฉบับสั้น พบว่า อยู่ในระดับเกือบดี แต่ฉบับที่นิยมใช้ คือ แบบประเมินฉบับสั้น เพราะเป็นเครื่องมือที่ง่ายและสะดวกในการใช้ โดยดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยสามารถนำไปใช้กับคนทุกเพศ และทุกอายุที่อ่านออกเขียนได้ ในกรณีไม่สามารถอ่านด้วยตนเองได้ อาจใช้วิธีให้บุคคลอื่นอ่านให้ฟัง และผู้ตอบแบบประเมินเป็นผู้เลือกคำตอบด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประเมินระดับความสุขของคนในหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ หรือคนในชุมชนในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อดูระดับความสุขของกลุ่มคนนั้น ๆ โดยใช้ประเมินภาวะสุขภาพจิตคนไทยเป็นระยะ ๆ เพื่อดูแลแนวโน้มปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนไทย โดยดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตฉบับสั้น มี 15 ข้อ ได้แก่ 1) ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต 2) ความรู้สึกสบายใจ 3) ความรู้สึกเบื่อหน่ายท้อแท้กับ

การดำเนินชีวิตประจำวัน 4) ความรู้สึกผิดหวังในตนเอง 5) ความรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ 6) การทำใจยอมรับได้สำหรับปัญหาที่ยากจะแก้ไข เมื่อมีปัญหา 7) ความมั่นใจว่าจะสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรงเกิดขึ้น 8) ความมั่นใจที่เผชิญกับเหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นในชีวิต 9) ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ 10) ความรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหา 11) การให้ความช่วยเหลือเมื่อมีโอกาส 12) ความรู้สึกภูมิใจในตนเอง 13) ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว 14) ความเชื่อว่าครอบครัวจะดูแลเป็นอย่างดีหากท่านป่วยหนัก และ 15) สมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน (อภิชัย มงคล และ คณะ, 2551)

ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความสุข มี 7 ประการ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว ถือเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่ส่งผลต่อความสุข 2) สถานการณ์ทางการเงิน เป็นการแสดงฐานะทางการเงินของแต่ละบุคคล ถือว่ามีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากความสัมพันธ์ในครอบครัว 3) งาน ถ้าบุคคลมีงานทำจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุข แต่หากไม่มีงานทำจะทำให้บุคคลนั้นไม่มีความสุข 4) ชุมชนและเพื่อน ๆ คุณภาพของชุมชนจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้สึกของเรา โดยการอาศัยอยู่ในชุมชนที่ดีจะทำให้เรามีความสุข 5) สุขภาพ เป็นสิ่งสนับสนุนที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความสุข สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกายของเราได้ 6) เสรีภาพส่วนบุคคล ความสุขยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของระบบการเมือง เศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมที่เราดำเนินธุรกิจด้วย ซึ่งคนที่อาศัยอยู่ในสังคมที่มั่นคงและสงบสุขจะทำให้พวกเขามีความสุข และ 7) คุณค่าของบุคคล ความสุขของคนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในและปรัชญาของชีวิต คนจะมีความสุขถ้าพวกเขาสามารถชื่นชมสิ่งที่พวกเขาอยากจะทำ โดยไม่เอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น (Layard, 2005) สอดคล้องกับ Bahmani (2000 cited in Tabbodi, Rahgozar, & Abadi, 2015) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสุข ได้แก่ 1) บุคลิกภาพ (personality) ส่งผลทางบวกต่อความสุข 2) การนับถือตนเอง (self-esteem) ส่งผลต่อความสุข คือ เมื่อเรามีความรู้สึกไม่สบายและขาดการนับถือตนเองความสุขจะลดลง และเชื่อว่าความเชื่อทางศาสนา (religious beliefs) เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เรามีความสุข ทำให้บุคคลรู้สึกว่าไม่ถูกทอดทิ้งและไม่โดดเดี่ยว 3) ทุนทางสังคม (social capital) ส่งผลต่อความสุขมากกว่าทุนมนุษย์ 4) กิจกรรมยามว่าง (leisure time activities) เป็นแหล่งการสร้างความสุขที่ดี 5) สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ (economic situation) บางคนคิดว่าเงินเป็นปัจจัยหลักของความสุขในขณะที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านเห็นว่าเงินไม่ได้เป็นปัจจัยหลักแห่งความสุข และ 6) สุขภาพ (health) การมีสุขภาพดีเป็นภูมิคุ้มกันอย่างดีที่ทำให้บุคคลมีความสุข นอกจากนี้ Argyle (2001) กล่าวถึง องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสุขมี 3 ประการ คือ 1) ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) เป็นการที่บุคคลมีความสุขในสิ่งที่ตนเองเป็นและกระทำอยู่ มีความสำเร็จในชีวิต สามารถทำตามเป้าหมายที่ตนเองตั้งใจไว้ เข้าใจและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ 2) การมีอารมณ์ทางบวก (positive effect) เป็น

การที่บุคคลมีอารมณ์ความรู้สึกเป็นสุขกับสิ่งที่ดี เพลิดเพลิน สนุกสนาน ยิ้มแย้ม รับรู้ถึงคุณงามความดี เห็นประโยชน์ และคุณค่าของสิ่งที่ทำอยู่เสมอ และ 3) การมีอารมณ์ทางลบ (negative effect) เป็นความรู้สึกเป็นทุกข์กับสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้น เช่น รู้สึกเบื่อ ไม่สบายใจ เครียดกับสภาวะการณ์ต่าง ๆ และเมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นไม่ดี ไม่ถูกต้อง ก็อยากจะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น อันทำให้ตนเอง และสังคมมีความสุข

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสุข เป็นการที่บุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ ไม่มีสิ่งใดมารบกวนจิตใจ มีความพึงพอใจในตนเอง สามารถพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการที่บุคคลจะมีความสุขได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอก ความสุขไม่ใช่แค่เรื่องเงินเท่านั้น การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างปัจจัยแห่งความสุขภายในตัวบุคคล และส่งผลการสร้างปัจจัยภายนอกของความสุขที่เป็นรูปธรรมอีกด้วย

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสุขในการเรียนรู้

การศึกษามีเป้าหมายเพื่อผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพให้เป็นพลเมืองดีที่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีเพื่อให้พวกเขาสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ผู้สอนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังกล่าว ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้มีความสุข คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ซึ่งผู้เรียนจะต้องรู้สึกอิสระและง่ายต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องยอมรับ และเข้าใจความแตกต่างระหว่างผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุขนั้นเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ข้อดีของการเรียนรู้ที่มีความสุข คือ

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตและร่างกายที่ดีที่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข
- 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะพวกเขาสนุกกับการเรียนรู้และรู้สึกมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน
- 3) ผู้เรียนที่เรียนรู้ในบรรยากาศที่มีความสุขจะเป็นคนมีน้ำใจ
- 4) ผู้เรียนจะมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงและมีพลังที่จะทำสิ่งที่ดี และ
- 5) ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วิธีการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ยอมรับ เข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่แตกต่างจากพวกเขา (Keawchuer, 2014)

2.2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้มีหลากหลายทฤษฎี ทิศนา ขัมมณี และ คณะ (2545) สรุปไว้ดังนี้

- 1) ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นทฤษฎีที่ David Ausubel กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ดี คือ การเรียนรู้ที่มีความหมาย จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งเดิม ผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างมีความหมายครอบคลุมเนื้อหาสาระ

ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ล่วงหน้าก่อนการสอนเนื้อหาอื่น ๆ เพื่อผู้เรียนสามารถใช้ในการเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่ได้เรียนรู้

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Maslow กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนที่มีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น ได้แก่ ขั้นความต้องการทางร่างกาย ขั้นความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ขั้นความต้องการยอมรับและการยกย่องจากสังคม ขั้นความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ และขั้นความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้สอนควรสังเกตว่าผู้เรียนมีความต้องการพื้นฐานอยู่ในระดับใด และพยายามช่วยสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้ การให้อิสระภาพ และเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองตามสภาพจริง

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Rogers กล่าวว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ บรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ (supportive atmosphere) จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ไม่น่ากลัว ทำให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจ ผู้สอนควรสอนแบบชี้แนะ (non-directive) โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำตนเองในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียน มีศักยภาพ และแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว

4) หลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ Knowles กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการภายในที่อยู่ในความควบคุมของบุคคลแต่ละคน ซึ่งบุคคลจะเรียนรู้ได้ดีหากมีอิสระที่จะเรียนในสิ่งที่ตนเองต้องการและด้วยวิธีการที่ตนเองพอใจ บุคคลแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งควรได้รับการส่งเสริมและควรได้รับเสรีภาพที่เลือกตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยที่จะต้องมีความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจของตน ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ของตน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสาระหรือเรื่องที่จะเรียนและวิธีเรียนด้วยตนเอง ผู้สอนควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนตัดสินใจด้วยตนเอง และยอมรับผลของการตัดสินใจหรือการกระทำของตนเอง

5) ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Gagne' ได้จัดชั้นการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก โดยผสมผสานทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (behaviorism) และพุทธินิยม (cognitivism) เข้าด้วยกัน สรุปเป็น 8 ประเภท ได้แก่ (1) การเรียนรู้สัญญาณ (signal-learning) (2) การเรียนรู้สิ่งเร้ากับการตอบสนอง (stimulus-response learning) (3) การเรียนรู้แบบเชื่อมโยง (chaining) (4) การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงทางภาษา (verbal association) (5) การเรียนรู้ความแตกต่าง (discrimination learning) (6) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (concept learning) (7) การเรียนรู้กฎ (rule learning) และ (8) การเรียนรู้การแก้ปัญหา (problem solving) ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียน

การสอนอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ 8 ประเภท โดยดำเนินการ 9 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน ที่ 1 สร้างความสนใจ ขั้นตอนที่ 2 แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ ขั้นตอนที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงข้อมูลความรู้เดิมที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ ขั้นตอนที่ 5 ให้แนวทางในการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 6 ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 7 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน ขั้นตอนที่ 8 ประเมินผลการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 9 ส่งเสริมความคงทนในการเรียนรู้และการถ่ายโอนการเรียนรู้

6) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (theory of cooperative learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้นี้ Slavin, David, and Roger Johnson กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่มักจะถูกละเลยหรือมองข้าม โดยปกติปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแข่งขันกัน ลักษณะต่างคนต่างเรียน และลักษณะร่วมมือกัน เขาได้ให้ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การพึ่งพาอาศัย 2) การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด 3) สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ 4) มีการใช้ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่ม และ 5) มีการวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม ดังนั้นผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกันเรียนรู้ เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้สูงสุด โดยผู้สอนพยายามจัดกลุ่มการเรียนรู้ให้มียุทธศาสตร์ประกอบครบทั้ง 5 ประการที่กล่าวมา รวมทั้งใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการช่วยให้องค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ดำเนินไปด้วยดีดังนี้

6.1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย ขนาดของกลุ่ม องค์ประกอบของกลุ่ม และบทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งจัดเตรียมสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ

6.2) การเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจกับกลุ่มเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงาน เกณฑ์การประเมินผลงาน และอธิบายความสำคัญและวิธีการช่วยเหลือ และพึ่งพาอาศัยกัน ชี้แจงกฎเกณฑ์ บทบาท หน้าที่ ระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่กลุ่มจะได้รับ และระบบการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่

6.3) การดูแล กำกับ และช่วยเหลือกลุ่ม ผู้สอนควรดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษากัน คอยสังเกตการณ์การทำงานพฤติกรรมของสมาชิก และให้ความช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม และวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานกลุ่ม

6.4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนควรใช้วิธีการวัดผล การเรียนรู้ที่หลากหลาย และประเมินผลการเรียนรู้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

จากที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่ดีจะเกิดจากการเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน โดยการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนมีอิสระภาพและเสรีภาพในการเรียนรู้

รวมทั้ง ผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามสภาพจริง รวมทั้งวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย

2.2.2.2 แนวคิดของทฤษฎีความสุขในการเรียนรู้

แนวคิดของทฤษฎีความสุขในการเรียนรู้ คือ ต้องการให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของทฤษฎีความสุขในการเรียนรู้ มาจากแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ 1) แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ต่อเนื่องตลอดชีวิต 3) ศรัทธา เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้ 4) ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัสและสัมพันธ์ 5) สารที่สัมผัสเกิดจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดี แนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ทำให้เกิดทฤษฎี 6 ทฤษฎี ดังนี้ (Boonsue, 1997 อ้างถึงใน ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

กิตติยวดี บุญชื้อ และ คณะ (2540) กล่าวถึง ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขไว้ 6 ทฤษฎี ดังนี้

1) ทฤษฎีสร้างความรักและศรัทธา (love and respect) เป็นการเรียนรู้อบรมพื้นฐานของความรักและความศรัทธาของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอน โดยมีรายวิชาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรักและความสนใจในบทเรียน ส่วนผู้สอนมีความศรัทธาและเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เรียน อันทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีหลักการดังนี้

1.1) การเรียนรู้บนพื้นฐานแห่งความรัก ผู้สอนจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ (1) การสร้างความเข้าใจระหว่างผู้สอนและรายวิชาที่สอน และ (2) การให้กำลังใจและโอกาส ยอมรับสภาพที่เป็นอยู่ เปิดโอกาสให้แสดงออก รักความยุติธรรม จริงใจ อดทน มุ่งมั่นแก้ไขปัญหา ไม่ใช่อารมณ์

1.2) บทเรียนสนุกและน่าสนใจ จูงใจให้ผู้เรียนสนใจ กระตือรือร้นใฝ่เรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ (1) เตรียมการ โดยกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน วางแผนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา (2) จัดทำแผนการสอน จะต้องจัดทำแผนการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาในบทเรียน และไม่ซ้ำซ้อน (3) ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน (4) ประเมินพัฒนาการ มีความหลากหลายในการประเมิน (5) จัดช่วงเวลาเรียนให้มีความยืดหยุ่น และให้เหมาะสมกับบทเรียน (6) จัดบรรยากาศในการเรียน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกและแสดงความคิดเห็น และ (7) แก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผลในการพิจารณา รับฟังความคิดเห็นของทุกส่วน มองหาจุดเด่นของผู้เรียน

1.3) การส่งเสริมความสนใจและการสร้างความผูกพัน ผู้สอนจะต้องดำเนินการ ได้แก่ (1) ทำความรู้จักกับผู้เรียน และ (2) รักษามิตรภาพ รวมทั้งรักษาความลับของผู้เรียน

2) ทฤษฎีเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (learning appreciation) เป็นการให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการเรียนรู้ รู้ว่าเรียนไปทำไม เรียนเพื่ออะไร และเรียนแล้วได้อะไร ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ และสนใจเรียนรู้ โดยผู้สอนดำเนินการ ได้แก่ (1) สร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย คือ บทเรียนเหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน เนื้อหากระชับ เข้าใจง่าย มีตัวอย่างชัดเจน กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดตาม (2) ให้ความสำคัญกับผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความสามารถพิเศษ (3) บทเรียนต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนรู้จัก เนื้อหาวิชานำไปใช้ประโยชน์ได้ เนื้อหาที่มีความเป็นรูปธรรม ผู้สอนมีความเมตตา เป็นกันเอง และให้โอกาสผู้เรียน

3) ทฤษฎีเปิดประตูสู่ธรรมชาติ (naturalization) ผู้เรียนควรได้รับโอกาสได้เรียนนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ รู้สึกสดชื่น ไม่รู้สึกเครียด และเป็นธรรมชาติ โดยผู้สอนจะต้อง (1) มีบทเรียนที่น่าสนใจ มีสื่อการสอนตรงจุดประสงค์การเรียนรู้ มีกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย และให้โอกาสผู้เรียนได้สัมผัสของจริง (2) บทเรียนนอกห้องเรียนจะต้องช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ ให้สัมผัสของจริง (3) นำธรรมชาติมาเป็นบทเรียน โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันนอกห้องเรียน และ (4) เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

4) ทฤษฎีมุ่งมั่นและมั่นคง (willing and firm) เป็นการให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จุดเด่น จุดด้อย ยอมรับตนเองและไม่ดูถูกตนเอง ไม่โทษผู้อื่น พร้อมที่จะปรับปรุงและแก้ไข รู้จักระงับอารมณ์ มั่นใจ และตั้งใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตของผู้เรียน โดยผู้สอนต้องดำเนินการ ได้แก่ (1) การพัฒนาความรู้ที่ติดกับผู้เรียน (2) ความตั้งใจจริง จะเกิดเมื่อรู้จักคุณค่าของสิ่งนั้น มีเป้าหมายที่ชัดเจน ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง ได้รับโอกาสเมื่อเกิดความผิดพลาด และ (3) พัฒนาความเชื่อมั่น โดยการเปิดใจรับความรู้ใหม่ รู้จักแยกแยะหาเหตุผล ไตร่ตรองหาคำตอบ รู้จักเชื่อมโยงประสบการณ์ ตัดสินใจอย่างมีหลักการ

5) ทฤษฎีดำรงไมตรีจิต (friendship) เป็นการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น โดยผู้สอนต้องดำเนินการให้กับผู้เรียน ได้แก่ มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยไม่มีอคติ และสื่อความคิดและความรู้สึก เช่น สุภาพอ่อนโยน พุดสร้างสรรค์

6) ทฤษฎีที่สมดุล (equilibrium of life) เป็นการรักษาสสมดุลของชีวิต ปรับตัวเองให้อยู่ในความเหมาะสม พอดี รู้ขีดจำกัดของความปรารถนาส่วนตน โดยผู้สอนต้องดำเนินการ ได้แก่ (1) สร้างความสุขทางใจ จะเกิดเมื่อผู้เรียนมีความรักและเป็นที่รัก ได้รับการยอมรับ

ว่าตนมีความสามารถ (2) ความสุขทางกาย เกิดจากความปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีความปลอดภัย (3) การเรียนรู้ที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การเรียนรู้ได้รู้จักในสิ่งที่ไม่รู้ ไม่เคยเห็น และไม่เคยสัมผัส และการเรียนที่เข้าใจธรรมชาติ มีระบบการคิด และการปฏิบัติอย่างผู้ที่อยู่ในวิชาชีพนั้น

นอกจากนั้น การเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความสุขได้นั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย (Thongsom, 2014 อ้างถึงใน ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560) ได้แก่ 1) ความสนใจใฝ่เรียนรู้ เป็นการที่ผู้เรียนสนใจ สนุกสนาน และตื่นตัวในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ไปกับผู้สอน 2) ความพึงพอใจในการเรียน เป็นการที่ผู้เรียนตั้งใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย ทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย และพอใจในผลการเรียน 3) ความพึงพอใจในตนเอง เป็นการที่ผู้เรียนรัก ภูมิใจ และเห็นคุณค่าในตนเอง ยอมรับความสามารถ อารมณ์ดี ตลอดจนสนุกสนาน 4) เจตคติต่อวิชาชีพ เป็นการที่ผู้เรียนรักและชอบในวิชาชีพของตนเอง และ 5) ความวิตกกังวล เป็นการที่ผู้เรียนไม่มีความวิตกกังวลการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และไม่กลัวความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้เรียนจะมีความสุขในการเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความสนใจใฝ่เรียนรู้ พึงพอใจในการเรียน พึงพอใจในตนเอง เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ นอกจากนี้ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย โดยผู้เรียนที่มีความสุขในการเรียนรู้จะแสดงออก เช่น มีความสนใจ ใส่ใจการเรียนรู้ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งต่าง ๆ ตั้งใจทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย สนุกสนานกับการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีความพร้อมให้ความร่วมมือกับกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

แนวทางการเสริมสร้างความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษามีดังนี้ (Boonsue, 1997 อ้างถึงใน ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

1. การเข้าใจในบทเรียนและผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีที่จะทำให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีความสุขมีวิธี คือ 1) บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความสามารถในการยอมรับของผู้เรียนแต่ละวัย เนื้อหาวิชามีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว 2) วิธีเรียนสนุก ไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไป จนผู้เรียนเกิดความเหนื่อยล้า และไม่น้อยเกินไปจนผู้เรียนหมดความสนใจ 3) ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวต่าง ๆ รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ จากการประมวลข้อมูล และเหตุผลต่าง ๆ คิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบ 4) มีกิจกรรมหลากหลายและสนุกสนานให้ผู้เรียนสนใจ บทเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน ภาษาที่ใช้ต้องชักจูงใจผู้เรียน นุ่มนวลให้กำลังใจ และเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ 5) แนวการเรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสัมผัสกับความงาม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยไม่จำกัดสถานที่หรือเวลาใน

การเรียนรู้ และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน 6) สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจตรงตามเป้าหมาย ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจน คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จนชัดเจนจนทำได้ และเรียนเพื่อที่จะเป็น การประเมินผลเน้นพัฒนาการของผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าผลเรียนทางวิชาการและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินผลตนเองด้วย (Boonsue, 1997 อ้างถึงใน ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

2. การสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเป็นพลังแห่งความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้ นักศึกษามีความมุ่งมั่น ตั้งใจเรียน และมีความสุขกับการเรียน

3. การบริหารจัดการเวลาให้เหมาะสม เนื่องจากการใช้ชีวิตในวิทยาลัย ต้องมีการบริหารจัดการเวลาให้เหมาะสม เพราะนอกจากการเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้ นักศึกษาเข้าร่วม เช่น กิจกรรมรับน้อง กิจกรรมการเข้าประชุมเชียร์ ดังนั้น นักศึกษาจึงควรทำ ตารางเวลาว่าจะทำอะไรบ้างในแต่ละวัน ตารางเวลาจะช่วยเตือนว่าเวลานี้เราจะทำอะไร ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาแบ่งเวลาในการเรียน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม อันเป็นการเสริมสร้าง ชีวิตที่มีความสมดุล และมีความสุขต่อไป

4. ความรัก ความเมตตาของผู้สอน การที่ผู้สอนมีความรัก ความเอาใจใส่ มีความเมตตา อ่อนโยน และยุติธรรมกับนักศึกษา จะช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข (Sotat, 2016 อ้างถึงใน ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

5. การเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิต นักศึกษาที่มีความแข็งแกร่งในชีวิต สูง จะสามารถจัดการกับความเครียดได้ดี นักศึกษาจะสามารถหาบุคคลในครอบครัวและนอก ครอบครัวที่ไว้ใจได้ และพร้อมจะให้กำลังใจมาช่วยแก้ปัญหาได้ จะทำให้นักศึกษามีที่ปรึกษาในการคิด แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม และมีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาต่อไป (Sucaromana, 2016 อ้างถึงใน ธนพล บรรดาศักดิ์, กนกอร ชาวเวียง, และ นฤมล จันทระเกษม, 2560)

6. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา กิจกรรม การเข้าค่ายธรรมะ สถาบันการศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนักศึกษาเป็นประจำทุกปี กิจกรรมดังกล่าวจะส่งเสริมเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ เกิดความรัก ความเมตตา มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีคุณธรรมและจริยธรรม และรู้จักการให้และการเสียสละ

ประเวศ วะสี (2541) กล่าวถึง ปัญหาของการศึกษาไทยประการหนึ่ง คือ การเรียนเป็นความทุกข์ เพราะเรียนยาก ไม่สนุก น่าเบื่อ ทำให้คนไม่สนใจการศึกษา ดังนั้น ผู้สอนควร ทำให้การเรียนรู้เป็นความสุข สนุก ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากการค้นพบหลักการเรียนรู้ กับการทำงานของสมอง ทำให้เพิ่มความตระหนักในเรื่องของอารมณ์ และบรรยากาศการเรียนการสอน มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้และมุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากขึ้น สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการเรียนรู้ จึงนำเสนอหลักการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้สอน เพื่อพัฒนาบทบาทของผู้สอนให้เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมของการที่ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ ประกอบด้วยร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับเพื่อนและรายบุคคล ขยันทำกิจกรรมส่งผู้สอนด้วยตนเอง มาเรียนด้วยความตื่นตัวและสบายใจ มุ่งมั่นอยากเรียนรู้ มาเรียนสม่ำเสมอ ทำงานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ขยันเรียน มีแรงจูงใจในการเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน รักผู้สอนและเพื่อน มีความสุขกับการเรียน และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสุขในการเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่ควรเสริมสร้างให้เกิดกับผู้เรียน เพราะจะทำให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ กระตือรือร้นในสิ่งที่เรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมทั้งความสุขยังช่วยให้นักศึกษามีสุขภาพจิตที่ดี

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัด

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ 2.3.1 ความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด 2.3.2 ลักษณะของตัวชี้วัด 2.3.3 กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด 2.3.4 การตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัด และ 2.3.5 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัด รายละเอียดแต่ละส่วนมีดังนี้

2.3.1 ความหมายและความสำคัญของตัวชี้วัด

2.3.1.1 ความหมายของตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด (indicator) ในภาษาไทยมีการใช้คำอย่างหลากหลาย เช่น ตัวชี้วัด ตัวชี้นำ ดัชนีชี้วัด แต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่า “ตัวชี้วัด” ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของตัวชี้วัดที่มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือที่ใช้บอกทิศทางว่าการพัฒนาหรือการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม ในแต่ละเรื่องได้ไปถึงจุดใด บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเพียงใด ทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือวางแผนการปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป็นเรื่องของการดูสัมฤทธิ์ผลของงานหรือระบุมูลสำเร็จของงาน (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2554) และประการที่สอง ให้ความหมายในเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลขหรือเชิงคุณภาพว่า ตัวชี้วัด หมายถึง สิ่งที่ยังบอกสถานะภาพของสิ่งที่มุ่งวัดเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ ซึ่งสิ่งที่ยังมาวัดอยู่ในรูปของค่าที่สังเกตได้เป็นตัวเลข ข้อความ ตัวแปร หรือองค์ประกอบซึ่งมีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อประเมินสภาพสิ่งที่ต้องการศึกษา (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552; Johnstone, 1981)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัด เป็นสารสนเทศที่ยังบอกสถานะของสิ่งที่มุ่งวัดซึ่งสังเกตได้ในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ ทำให้ทราบถึงลักษณะการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่า บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพียงใด ซึ่งค่าที่วัดได้จะเป็นตัวเลข ข้อความ ตัวแปร หรือองค์ประกอบที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

2.3.1.2 ความสำคัญของตัวชี้วัด

ความสำคัญของตัวชี้วัด ในการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ผู้รับผิดชอบในฐานะผู้บริหารจะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานว่ามีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผน และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร ทำให้สามารถแก้ปัญหาหรือวางแผนการปฏิบัติงานในอนาคต เพื่อให้การปฏิบัติงานครั้งต่อไปประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2554)

2.3.2 ลักษณะของตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) ความเป็นกลาง (neutrality) คือ ตัวชี้วัดจะต้องไม่ลำเอียง 2) ความเป็นวัตถุวิสัย (objectivity) คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดไม่ได้เกิดจากตัวผู้วิจัย แต่ขึ้นอยู่กับสถานะที่เป็นรูปธรรม 3) มีความไวต่อความแตกต่าง (sensitivity) คือ ตัวชี้วัดสามารถวัดความแตกต่างระหว่างหน่วยวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ 4) ตัวชี้วัดที่ดีควรมีความหมายหรือแปลความได้เข้าใจง่าย 5) มีความถูกต้องในสิ่งที่ต้องการวัด (content validity) ในการพัฒนาตัวชี้วัดจะต้องศึกษาในเนื้อหาให้ชัดเจนว่าจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอะไร ซึ่งตัวชี้วัดจะต้องมีความถูกต้องในสิ่งที่ต้องการวัด และ 6) ความถูกต้องในการพัฒนาตัวชี้วัด (development validity) การพัฒนาตัวชี้วัดเป็นการนำเอาตัวแปรหลาย ๆ ตัวมารวมกัน ไม่ว่าจะนำมาบวกหรือคูณกัน การพัฒนาตัวชี้วัดจึงจะถูกต้อง ซึ่งความถูกต้องขึ้นอยู่กับความสามารถพิสูจน์ได้ในเชิงทฤษฎีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ปรากฏ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548) นอกจากนี้ ศิริชัย กาญจนวาสี (2552ข) กล่าวว่า ตัวชี้วัดที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ 1) ความตรง (validity) ตัวชี้วัดที่ดีต้องบ่งชี้ได้ตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดอย่างถูกต้องแม่นยำ ตรงตามคุณลักษณะที่มุ่งวัด คือ ตัวชี้วัดต้องวัดตรงประเด็น มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณลักษณะที่มุ่งวัด และมีความเป็นตัวแทนคุณลักษณะที่มุ่งวัด หรือมีมุมมองที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของคุณลักษณะที่มุ่งวัดอย่างครบถ้วน 2) ความเที่ยง (reliability) ตัวชี้วัดจะต้องบ่งชี้คุณลักษณะที่มุ่งวัดได้อย่างน่าเชื่อถือ คงเส้นคงวา หรือบ่งชี้ได้คงที่เมื่อทำการวัดซ้ำในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งตัวชี้วัดที่สามารถชี้วัดได้คงเส้นคงวา มีลักษณะ คือ ความเป็นปรนัย การตัดสินใจเกี่ยวกับค่าของตัวชี้วัด ควรขึ้นอยู่กับสถานะที่เป็นอยู่หรือคุณสมบัติของสิ่งนั้นมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับความรู้สึก และมีความคลาดเคลื่อนต่ำ ค่าที่ได้ต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ 3) ความเป็นกลาง (neutrality) ตัวชี้วัดต้องบ่งชี้ด้วยความเป็นกลางปราศจากความลำเอียง ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ชี้นำโดยการเน้นการบ่งชี้เฉพาะลักษณะความสำเร็จ หรือความล้มเหลว หรือความไม่ยุติธรรม 4) ความไว (sensitivity) ตัวชี้วัดต้องมีความไวต่อคุณลักษณะที่มุ่งวัด สามารถแสดงความผันแปรหรือความแตกต่างของหน่วยวิเคราะห์ได้ชัดเจน โดยตัวชี้วัดต้องมีมาตรฐานและหน่วยวัดที่มีความละเอียดเพียงพอ และ 5) ความสะดวกในการนำไปใช้ (practicality) ตัวชี้วัดต้องสะดวกในการนำไปใช้ได้ดี

และได้ผล โดยมีลักษณะ คือ เก็บข้อมูลจากการตรวจนับ วัด หรือสังเกตได้ง่าย และแปลความหมายง่าย ซึ่งตัวชี้วัดที่ดีค่าการวัดที่มีจุดสูงสุดและต่ำสุด เข้าใจง่าย และสามารถสร้างเกณฑ์ตัดสินคุณภาพได้ง่าย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดที่ดีจะต้องมีความตรง ความเที่ยง ความเป็นกลาง ความไว สะดวกต่อการนำไปใช้ ความเป็นวัตถุประสงค์ และมีวิธีการพัฒนาที่ถูกต้อง

2.3.3 กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด

กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดมีขั้นตอนคล้ายกับขั้นตอนในกระบวนการศึกษาตัวแปร ซึ่ง นางลักษณ์ วิรัชชัย (2542 อ้างถึงใน ปัทมา ทองสม, 2553) กล่าวไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1) กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาตัวชี้วัด ขั้นตอนนี้ต้องกำหนดล่วงหน้าว่าจะนำตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด โดยทั่วไปการพัฒนาตัวชี้วัดใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผน กำหนดนโยบาย กำกับ และประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้ง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบ การศึกษากับระบบอื่น ๆ ในสังคม

2) นิยามตัวชี้วัด มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด เพราะนิยามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นจะเป็นตัวชี้แนวทางการที่จะใช้ในขั้นตอนต่อไปของกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด ดังนั้น การนิยามตัวชี้วัด นอกจากจะนิยามในลักษณะเดียวกับนิยามตัวแปรในการวิจัยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยต้อง กำหนดว่าตัวชี้วัดประกอบด้วยตัวแปรย่อยอะไร และจะรวมตัวแปรย่อยเป็นตัวชี้วัดได้อย่างไร โดยการนิยามตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง การกำหนดกรอบความคิดหรือการสร้างแนวคิด (conceptualization) นิยามในลักษณะนี้ให้ความหมายคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการบ่งชี้โดยการกำหนดโมเดลแนวคิด (conceptual model) ของสิ่งที่ต้องการบ่งชี้ก่อนว่ามีส่วนประกอบย่อยกี่มิติ และกำหนดว่าแต่ละมิติ ประกอบด้วยแนวคิดอะไรบ้าง

ส่วนที่สอง การพัฒนาตัวแปรส่วนประกอบหรือตัวแปรย่อย (development of component measures) และการสร้างและการกำหนดมาตร (construction and scaling) การนิยามในส่วนนี้เป็นการกำหนดนิยามปฏิบัติการตัวแปรย่อยตามโมเดลแนวคิด และการกำหนดวิธีการรวมตัวแปรย่อยเข้าเป็นตัวชี้วัด การกำหนดนิยามตัวชี้วัด ประกอบด้วย การกำหนดรายละเอียด 3 ประการ ได้แก่

(1) การกำหนดส่วนประกอบ (components) หรือตัวแปรย่อย (component variables) ของตัวชี้วัด โดยผู้วิจัยต้องอาศัยความรู้จากทฤษฎีและประสบการณ์ศึกษาตัวแปรย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ และตรงกับตัวชี้วัดแล้วตัดสินใจเลือกตัวแปรย่อยเหล่านั้นว่าจะใช้ตัวแปรย่อยจำนวนเท่าใด และใช้ตัวแปรประเภทใดในการพัฒนาตัวชี้วัด

(2) การกำหนดวิธีการรวม (combination method) ตัวแปรย่อย ผู้วิจัยต้องศึกษาและตัดสินใจเลือกวิธีการรวมตัวแปรย่อยให้ได้ตัวแปรงชี้ ทำได้ 2 แบบ คือ แบบการรวมเชิงบวก และการรวมแบบทวีคูณ (Johnstone, 1981 อ้างถึงใน ปัทมา ทองสม, 2553)

แบบการรวมเชิงบวก มีแนวคิดที่ว่า ตัวแปรแต่ละตัวสามารถทดแทนหรือชดเชยกันได้ด้วยตัวแปรตัวหนึ่ง ซึ่งทำให้ตัวชี้วัดมีค่าไม่เปลี่ยนแปลง วิธีการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการวัดตั้งแต่สองระบบขึ้นไป ว่ามีความแตกต่างกันกี่หน่วยในเรื่องที่แสดง และมักนิยมเสนอค่าตัวชี้วัดด้วยค่าตัวชี้วัดที่ได้มาจากสมการต่าง ๆ ตามวิธีการรวมตัวแปร มี 2 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการสังเคราะห์ตัวแปรด้วยการหาค่ามัธยฐานเลขคณิตของตัวแปรองค์ประกอบ และ 2) วิธีการสังเคราะห์ตัวแปรโดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ แล้วนำมาจัดกลุ่มโดยใช้หลักเกณฑ์ทางสถิติ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ

การรวมแบบทวีคูณ มีข้อตกลงเบื้องต้น คือ การเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตัวหนึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของอีกตัวแปรหนึ่ง ไม่อาจทดแทนหรือชดเชยกันได้ คือ ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นจะมีค่าสูงได้เมื่อตัวแปรองค์ประกอบทุกตัวมีค่าสูงทั้งหมด และตัวแปรองค์ประกอบแต่ละตัวจะต้องเสริมซึ่งกันและกันจึงจะส่งผลต่อค่าตัวชี้วัด

(3) การกำหนดน้ำหนัก (weight) ผู้วิจัยต้องกำหนดน้ำหนักแทนความสำคัญของตัวแปรย่อยแต่ละตัว ในการพัฒนาตัวชี้วัดวิธีการกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยทำได้ 2 วิธี ได้แก่

วิธีที่ 1 กำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรให้เท่ากัน

วิธีที่ 2 กำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรให้ต่างกัน สำหรับการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรให้ต่างกัน อาจใช้วิธีการพิจารณาตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ วิธีวัดความสำคัญของตัวแปร โดยพิจารณาจากเวลา หรือค่าใช้จ่ายของการกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนั้น หรือวิธีการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ เช่น การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis)

สรุปวิธีการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่าควรใช้วิธีการใดจึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ธรรมชาติของตัวแปรที่นำมาพัฒนาตัวชี้วัด การนำตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นไปใช้ประโยชน์ ซึ่งในทางปฏิบัติมักจะใช้ทั้งหลักการเชิงทฤษฎีและการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไป

3) การรวบรวมข้อมูลในกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด เป็นการดำเนินการวัดตัวแปรย่อยสร้างเครื่องมือสำหรับวัด ได้แก่ การสร้างเครื่องมือสำหรับวัด การทดลองใช้ และการปรับปรุงเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ รวมทั้งกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4) การสร้างตัวชี้วัด ผู้วิจัยต้องสร้างสเกลตัวชี้วัด โดยนำตัวแปรย่อยที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์รวมให้ได้เป็นตัวชี้วัด โดยใช้วิธีการรวมตัวแปรย่อย และการกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยตามที่ได้นิยามตัวชี้วัดไว้

5) การตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัด เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมาครอบคลุมถึงการตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรย่อย โดยตรวจสอบทั้งความตรง (validity) ความเที่ยง (reliability) ความเป็นไปได้ (feasibility) ความเป็นประโยชน์ (utility) ความเหมาะสม (appropriateness) และความน่าเชื่อถือได้ (credibility)

6) การนำเสนอรายงาน เป็นขั้นตอนสำคัญมาก เพราะต้องสื่อสารระหว่างผู้วิจัยที่เป็นผู้พัฒนากับผู้ใช้ตัวชี้วัด หลังจากที่ได้สร้างและตรวจสอบตัวชี้วัดแล้ว ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ข้อมูลของตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับบริบท โดยอาจวิเคราะห์ตีความแยกตามระดับการศึกษา หรือแยกตามประเภทของบุคลากร หรืออาจตีความในระดับมหภาค แล้วจึงรายงานค่าของตัวชี้วัดให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดการศึกษาได้อย่างถูกต้อง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนาตัวชี้วัดมีหลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับผู้วิจัยว่ามีวัตถุประสงค์ของการสร้างตัวชี้วัดขึ้นมาเพื่ออะไร มีประโยชน์มากน้อยเพียงใด ดังนั้นในการพัฒนาตัวชี้วัดผู้วิจัยควรพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด โดยจะต้องคำนึงถึงหลักการ และทฤษฎีควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์ตัวชี้วัด

2.3.4 การตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัด

การตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัด มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย 2 หลักการ ดังนี้ (ศักดิ์ชาย เพชรช่วย, 2541)

1) การตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัดภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎี มีความสำคัญมาก เพราะหากการพัฒนาตัวชี้วัดเริ่มต้นจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ขาดคุณภาพแล้ว ไม่ว่าจะใช้เทคนิควิธีการทางสถิติที่ดีเพียงใด ผลการพัฒนาตัวชี้วัดที่ได้ย่อมด้อยคุณภาพไปด้วย

2) การตรวจสอบด้วยวิธีการทางสถิติ มีความสำคัญน้อยกว่าการตรวจสอบคุณภาพภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎี เพราะเป็นเพียงการนำข้อมูลที่ได้มาสนับสนุนคุณภาพของตัวชี้วัดเท่านั้น

หลักการตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรและการคัดเลือกตัวแปร จะต้องมีการกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ชัดเจน ครอบคลุมตัวแปรที่จะวัด และความเป็นตัวแทนของตัวแปร มีนิยามเชิงปฏิบัติการที่ถูกต้อง สอดคล้องกับเป้าหมายในการนำตัวชี้วัดไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งประเภทระดับตัวแปร และการสร้างโมเดล และการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาจะช่วยให้สารสนเทศที่ได้มีคุณภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ควรศึกษาและพิจารณาวิธีการรวบรวมหรือการสังเคราะห์ตัวแปรแต่ละวิธี แต่ละเงื่อนไข และความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดที่มีคุณภาพสอดคล้องกับเป้าหมายในการนำไปใช้มากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดน้ำหนักตัวแปร ควรเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของตัวแปร และเป้าหมายในการนำตัวชี้วัดไปใช้ประโยชน์

2.3.5 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวชี้วัด

ในการพัฒนาตัวชี้วัด สารสนเทศที่ได้อาจจะเกิดความคลาดเคลื่อนจากหลายสาเหตุ เช่น การรวบรวมข้อมูล การคำนวณค่าต่าง ๆ การกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาตัวชี้วัดไม่สอดคล้องกับทฤษฎีที่ศึกษา ดังนั้น จำเป็นจะต้องมีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) เพื่อตรวจสอบว่าตัวชี้วัดมีโครงสร้างตามทฤษฎีหรือไม่ โดยนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาตรวจสอบว่าสอดคล้องตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้หรือไม่ การตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างมีหลากหลายวิธี เช่น วิธีตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ วิธีการเปรียบเทียบคะแนนจากการทดลอง วิธีการวิเคราะห์เมทริกซ์พหุลักษณะ-พหุวิธี วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552ก)

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง เนื่องจากเป็นวิธีการทางสถิติที่ช่วยให้ผู้วิจัยสร้างองค์ประกอบจากตัวแปรหลาย ๆ ตัว โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียวกัน ตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบเดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก โดยความสัมพันธ์อาจจะเป็นทางบวกหรือลบ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละองค์ประกอบจะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อย องค์ประกอบหนึ่ง ๆ จะแทนตัวแปรแฝง อันเป็นคุณลักษณะที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา (สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และ รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2554)

การวิเคราะห์องค์ประกอบ มี 2 รูปแบบ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis: CFA) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้เฉพาะการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อสังเคราะห์ตัวชี้วัดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) กับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ คือ เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบร่วมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ทำให้ลดจำนวนตัวแปรสังเกตได้ในการวิเคราะห์ต่อไป โดยการสร้างตัวแปรใหม่ขององค์ประกอบร่วม ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบ มี 4 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์ ซึ่งเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่เตรียมไว้เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบนั้น ควรมีค่าสหสัมพันธ์แตกต่างจากศูนย์ ถ้าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันแสดงว่าไม่มีองค์ประกอบร่วม และไม่มีประโยชน์ที่จะนำเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นไปวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 การสกัดองค์ประกอบขั้นต้น เป็นการแยกองค์ประกอบร่วมให้มีจำนวนองค์ประกอบน้อยที่สุด ที่สามารถนำค่าน้ำหนักองค์ประกอบไปคำนวณค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ได้ค่าใกล้เคียงกับเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ วิธีการสกัดองค์ประกอบ มี 6 วิธี คือ การวิเคราะห์ส่วนประกอบमुखสำคัญ การหาองค์ประกอบแกนमुखสำคัญ วิธีกำลังสองน้อยที่สุด วิธีไลต์ลิตู๊ดสูงสุด วิธีวิเคราะห์ภาพ และการหาองค์ประกอบแบบแอลฟา แต่ละวิธีมีหลักการคล้ายคลึงกัน แต่มีวิธีการแตกต่างกัน วิธีสกัดองค์ประกอบทั้ง 6 วิธีจะอยู่ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ จึงทำให้การวิเคราะห์องค์ประกอบในปัจจุบันทำได้สะดวกและรวดเร็ว เมื่อสกัดองค์ประกอบได้แล้วได้เมทริกซ์องค์ประกอบ ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละตัวแปร แสดงให้เห็นการจัดรวมกลุ่มของตัวแปรขึ้นเป็นองค์ประกอบ แต่โดยมากผลการสกัดองค์ประกอบที่ได้ยังมีลักษณะการจัดรวมกลุ่มเป็นองค์ประกอบยังซับซ้อนและตีความยาก จึงจำเป็นต้องมีการปรับให้การจัดรวมกลุ่มของตัวแปรดูง่ายขึ้น โดยใช้เทคนิคการหมุนแกน

ขั้นตอนที่ 3 หมุนแกน เป็นวิธีที่ทำให้ได้องค์ประกอบที่มีโครงสร้างง่าย ไม่ซับซ้อน มีวิธีการ 3 วิธี คือ การหมุนแกนโดยใช้กราฟ การหมุนแกนโดยใช้การวิเคราะห์ และการหมุนแกนเข้าสู่เมทริกซ์เป้าหมาย ซึ่งวิธีการหมุนแกนต่างกันจึงให้ผลแตกต่างกันได้ในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ผู้วิจัยควรพิจารณาเลือกวิธีที่ให้ผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยของตนเอง

การหมุนแกน มี 2 วิธี คือ การหมุนแกนแบบมุมฉาก (orthogonal rotation) และการหมุนแกนแบบมุมแหลม (oblique rotation) โดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก เป็นการหมุนแกนที่ทำให้องค์ประกอบตั้งฉากกันหรือเป็นอิสระกัน วิธีการหมุนมี 3 วิธี คือ Quartimax Rotation, Varimax Rotation และ Equamax Rotation ส่วนการหมุนแกนแบบมุมแหลม เป็นการหมุนแกนในลักษณะที่ไม่ตั้งฉากกัน หรือองค์ประกอบไม่เป็นอิสระกัน วิธีหมุนมี 3 วิธี คือ Quartimin Rotation, Covarimin Rotation และ Oblimin Rotation

สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการหมุนแกนแบบมุมแหลม (oblique rotation) เป็นการหมุนแกนในลักษณะที่ไม่ตั้งฉากกัน หรือองค์ประกอบไม่เป็นอิสระกัน และใช้วิธีหมุน คือ Oblimin Rotation

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างตัวแปรประกอบหรือสเกลองค์ประกอบ ในขั้นตอนนี้ต้องพิจารณาก่อนว่าจะสร้างหรือใช้องค์ประกอบจำนวนมากน้อยเท่าไร โดยวิธีที่นิยมใช้ คือ การกำหนดค่าไอเกนที่เกินหนึ่งเป็นเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบไปใช้ วิธีนี้ใช้ในกรณีที่ไม่ได้เมทริกซ์สหสัมพันธ์

เข้าไปวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยยังไม่มี การปรับค่าสมาชิกของเมทริกซ์ในแนวทแยง และกรณีที่มี การปรับแก้ด้วยค่าประมาณค่าการร่วม สำหรับกรณีหลังต้องเพิ่มเกณฑ์ว่าผลรวมของค่าไอเกนของ องค์ประกอบที่เลือกไว้ไม่ควรมีค่ามากกว่าผลรวมของค่าประมาณค่าการร่วมของตัวแปร

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัด สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัด ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดองค์ประกอบ และ ตัวชี้วัด มี 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การกำหนดหรือนิยามเชิงทฤษฎี โดยใช้ความเห็นจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม และแนวทางที่ 2 การกำหนดหรือนิยามเชิงประจักษ์ โดยใช้ วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดองค์ประกอบจากข้อมูล เทคนิคที่ใช้ คือ การ วิเคราะห์องค์ประกอบ ส่วนการตรวจสอบคุณภาพของตัวชี้วัด ประกอบด้วย ความตรง ความเที่ยง ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความน่าเชื่อถือได้

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขด้านการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขด้านการเรียนรู้มีผู้สนใจศึกษาในหลายมิติ ทั้งมิติการประยุกต์ ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข มิติสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขด้านการเรียนรู้ มิติการศึกษาตัวแปร และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขด้านการเรียนรู้ มิติการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขด้านการ เรียนรู้ มิติการประเมินความสุขด้านการเรียนรู้ มิติการสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างมี ความสุข และมิติการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ดังนี้

มิติการประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข

มีนักวิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขมาประยุกต์ใช้ เพื่อคิดว่าผู้เรียนมีความสุขใน การเรียนรู้ และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นหรือไม่ เช่น งานวิจัยของ กิตติศักดิ์ รุจิกาญจนรัตน์ และ คณะ (2563) ได้ศึกษาอิทธิพลของรูปแบบการเรียนรู้ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา แพทย์แผนไทย โดยมีความสุขในการเรียนเป็นตัวแปรต้นกลาง การศึกษานี้จำแนกรูปแบบการเรียนรู้ เป็น 6 แบบ ตามทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขของ กิตติยวดี บุญชื่อ และ คณะ (Bunsue et al., 1997) ได้แก่ ความรักและความศรัทธา การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ การเปิดประตูสู่ธรรมชาติ ความมุง งามและมั่นคง การดำรงรักษาไม่ตรีจิต และการใช้ชีวิตที่สมดุล ผลการวิจัย พบว่า มี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ด้วยความรักและศรัทธา และการเรียนรู้ด้วยความมุงงามและมั่นคง โดยเมื่อผู้เรียน มีรูปแบบการเรียนรู้ทั้งสองเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยมีความสุข และเมื่อ นักศึกษาแพทย์แผนไทยเกิดความสุข จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Fritz (1984 cited in Tabbodi, Rahgozar, & Abadi, 2015) ได้ศึกษาตัวแปรความสุขเป็นหนึ่งใน ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการศึกษา พบว่า คนที่มีความสุขสูงจะมีความ กระตือรือร้นในการปฏิบัติงานทางวิชาการ และมีความก้าวหน้าในการศึกษาระดับอุดมศึกษา

มิตีสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขด้านการเรียนรู้

สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความสุขด้านการเรียนรู้ มีหลากหลาย เช่น Unoma (2013) ได้สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขของนักศึกษา พบว่า สิ่งที่ทำให้นักศึกษามีความสุข คือ 1) หลักสูตรที่น่าสนใจ 2) ความสามารถทางวิชาการ 3) ประสิทธิภาพของการบรรยายและหลักสูตร 4) สิ่งอำนวยความสะดวกของมหาวิทยาลัย 5) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 6) สถานการณ์ทางการเงิน 7) ความสัมพันธ์ของครอบครัวและคู่อุปถัมภ์ 8) สภาพความเป็นอยู่ 9) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน 10) โอกาสในการทำงานในอนาคต และ 11) นโยบายเกี่ยวกับวีซ่าที่มีอยู่ (สำหรับนักศึกษาต่างชาติ)

นอกจากนั้น มีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษา เช่น งานวิจัยของ กฤษดา ผ่องพิทยา (2558) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ บทเรียนสนุกและน่าสนใจ บรรยากาศในการเรียนรู้ออกกำลังกาย การเรียนรู้ออกกำลังกาย และการประเมินผลการเรียนรู้ ลักษณะผู้สอน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ทักษะในการสื่อสาร และรักและเอาใจใส่ต่อผู้เรียน ลักษณะเพื่อน ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การส่งเสริมการเรียน และการส่งเสริมความสุข ลักษณะพ่อแม่ผู้ปกครอง ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ เข้าใจศักยภาพผู้เรียน ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน ทักษะการสื่อสาร และสัมพันธ์ภาพในครอบครัว และลักษณะผู้เรียน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ สุขภาพอนามัย เห็นคุณค่าการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง และความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น สามารถทำนุบำรุง การเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ร้อยละ 83 ปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งหมดมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข ลักษณะผู้สอนมีอิทธิพลทางอ้อม ส่งผ่านการจัดการเรียนรู้และลักษณะผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ ลักษณะเพื่อน และลักษณะพ่อแม่ผู้ปกครองมีอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านลักษณะผู้เรียน โดยลักษณะผู้สอน และลักษณะเพื่อนมีอิทธิพลรวมต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาสูงที่สุด รองลงมาคือลักษณะพ่อแม่ผู้ปกครอง การจัดการเรียนรู้ และลักษณะผู้เรียนตามลำดับ ต่อมา ธีรณชน ใจบุญตัน (2559) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสุขในการเรียน โดยภาพรวมนักศึกษามีความสุขในการเรียนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักศึกษามีความสุขในการเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านความสนใจใฝ่เรียน ด้านความพึงพอใจในการเรียน ความพึงพอใจในตนเอง ยกเว้นด้านความวิตกกังวล อยู่ในระดับปานกลาง โดยนักศึกษามีความสุขในการเรียนด้านความพึงพอใจในตนเองมากที่สุด รองลงมาคือด้านความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ออกกำลังกาย และความพึงพอใจในการเรียน 2) ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า 2.1) ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวม

สูงสุดต่อความสุขในการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ตัวแปรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรลักษณะของนักศึกษา ตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง ตัวแปรสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ตัวแปรลักษณะของอาจารย์ และตัวแปรสภาพครอบครัว ตามลำดับ 2.2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อความสุขในการเรียน คือ ตัวแปรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมาคือ ตัวแปรลักษณะของอาจารย์ ตัวแปรลักษณะของนักศึกษา ตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง ตัวแปรสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย และตัวแปรสภาพครอบครัว ตามลำดับ และ 2.3) ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดต่อความสุขในการเรียน คือ ตัวแปรลักษณะของอาจารย์ รองลงมาคือ ตัวแปรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และตัวแปรสภาพครอบครัว ตามลำดับ และ Chakraborty et al. (2019) ได้ศึกษาความสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักศึกษาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอินเดีย เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาเพศชายและหญิงที่มีรายได้แตกต่างกัน มีอายุระหว่าง 18 ถึง 24 ปี และมีการศึกษาที่หลากหลายหลายของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศอินเดีย โดยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอย (OLS และ OLOGIT) ผลการวิจัย พบว่าเวลาที่ใช้กับครอบครัวและเพื่อน ๆ โอกาสที่ได้รับการคัดเลือกให้ผู้เรียนทำงาน เป็นปัจจัยทางบวกต่อความสุขของนักศึกษา นอกจากนี้ รายได้และเพศยังมีบทบาทสำคัญในความสุขของนักศึกษาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยอินเดีย

มิติการศึกษาตัวแปรและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขด้านการเรียนรู้

การศึกษาตัวแปรและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขด้านการเรียนรู้ มีงานวิจัยที่นำตัวแปรต่าง ๆ มาศึกษาความสัมพันธ์กับตัวแปรความสุขด้านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น งานวิจัยของ ผจงจิต ไกรถาวร และ กมลรัตน์ กิตติพิมพานนท์ (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ความสุขในการเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันในระดับสูง มีความสุขในการเรียนในระดับสูง ระบุว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนในระดับสูง มีผลการศึกษาในระดับดีเลิศ โดยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขในการเรียนและการมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสุขในการเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และการมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน และเกิดความสุขในการเรียน ต่อมา Deborah and Stephanie (2015) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับความสำเร็จทางวิชาการ ความมั่นคงทางการเงิน การสนับสนุนจากครอบครัว สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ภาวลักษณะของตนเอง และความสัมพันธ์ทางสังคมของ

นักศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัย จำนวน 192 คน โดยใช้แบบประเมินความสุขของออกซฟอร์ด และมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตของนักศึกษา และแบบสำรวจทางการเงินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษา พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง ความสำเร็จทางวิชาการ ความมั่นคงทางการเงินตามลำดับ สามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขของนักศึกษาได้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tabodi, Rahgozar, and Abadi (2015) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสุขกับความสำเร็จทางวิชาการของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชีราซ จำนวน 320 คน ผลการวิจัย พบว่าความสุขกับความสำเร็จทางวิชาการของนักศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวก รวมทั้งงานวิจัยของ ยูภาพรนอกเมือง และ เมษา นวลศรี (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักศึกษา คุณลักษณะของอาจารย์ สภาพแวดล้อม/สื่อและสิ่งสนับสนุน กลุ่มเพื่อนและบุคลากรแวดล้อม การสนับสนุนจากครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา 250 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของนักศึกษา คุณลักษณะของอาจารย์ สภาพแวดล้อม สื่อและสิ่งสนับสนุน กลุ่มเพื่อนและบุคคลแวดล้อม และการสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .30 ถึง .67 ซึ่งตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกจากค่ามากไปน้อย คือ คุณลักษณะของนักศึกษา คุณลักษณะของอาจารย์ กลุ่มเพื่อนและบุคคลแวดล้อม การสนับสนุนจากครอบครัว และสภาพแวดล้อม สื่อและสิ่งสนับสนุน ตามลำดับ

มิติการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขด้านการเรียนรู้

การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขด้านการเรียนรู้ ได้มีผู้สนใจศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยที่ศึกษามีหลายปัจจัยที่ศึกษากลับ ๆ กัน แต่อาจมีบางปัจจัยที่แตกต่างกัน เช่น งานวิจัยของดวงเดือน พิพัฒนชูเกียรติ (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 465 คน แบ่งออกเป็น 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการศึกษา พบว่า 1) นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสุขสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 66.7 และนักศึกษามีความสุขสมบูรณ์ในระดับสูงและระดับต่ำ มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 16.5 และ 16.8 ตามลำดับ 2) เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์โดยรวม และในแต่ละด้านทั้ง 6 ด้านของนักศึกษา 3) สาขาวิชาที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์ด้านการงานอาชีพ (การเรียนรู้) และด้านจิตวิญญาณของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าแห่งตน มีความสัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์โดยรวม และในแต่ละด้านทั้ง 6 ด้านของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยด้านกายภาพ มีความสัมพันธ์กับความสุขสมบูรณ์ด้านการงานอาชีพ (การเรียนรู้) ของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

เท่ากับ .155 6) ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยทางด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับ ความสุขสมบูรณ์โดยรวม และความสุขสมบูรณ์ในด้านร่างกาย ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านอารมณ์ และเพศสัมพันธ์ ด้านสติปัญญา และด้านการทำงานอาชีพ (การเรียนรู้) ของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 และ 7) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ ที่สามารถรวมทำนายความสุขสมบูรณ์ของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 ตัวแปร คือ ความรู้สึกมีคุณค่าแห่งตน ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยด้านสังคม สาขาวิชาที่ศึกษา ได้แก่ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ และสาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีความสัมพันธ์ทางบวก ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวสามารถอธิบายการผันแปรความสุขสมบูรณ์ของนักศึกษา ได้ร้อยละ 12.20 ต่อมา Chan, Miller, and Tcha (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในการเรียนในมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ออสเตรเลีย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ จำนวน 1,300 คน ที่มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นออสเตรเลีย (UWA) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และการทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีผลต่อ ระดับความพึงพอใจของนักศึกษา คือ กิจกรรมหรืองานที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอน การบริหารจัดการ เวลา และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mangelaja and Hirvonen (2007) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย การศึกษานี้ มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยของความเป็นอยู่ที่ดีของนักศึกษามหาวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุด ที่มีอิทธิพลต่อระดับความพึงพอใจของนักศึกษา คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม ทรัพยากรและ สภาพแวดล้อมทางการศึกษา การบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคล และกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keawchuer (2014) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข และเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่าง มีความสุขของนักศึกษา รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา 362 คน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีความ ตระหนักและพึงพอใจว่าทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมี ความสุขในระดับสูงสุด และการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนรู้อย่างมี ความสุขของนักศึกษาที่มีเพศ อายุ ปีการศึกษา และสาขาวิชาที่ศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจ ไกล่เคียงกัน นอกจากนี้ จตุรวัฒน์ ผนึกรัมย์ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2559 ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับ ความสุข นักศึกษามีความสุขต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัย นักศึกษาภาคภูมิใจที่ได้เป็น นักศึกษามหาวิทยาลัย มีคะแนนอยู่ในระดับมาก นักศึกษารู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในมหาวิทยาลัย มีคะแนนอยู่ในระดับมาก นักศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข มีคะแนนอยู่ในระดับมาก และ

คะแนน โดยรวมทั้ง 9 ด้าน นักศึกษามีความสุขระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบระดับความสุขพบว่า นักศึกษาเพศหญิงมีความสุขมากกว่านักศึกษาเพศชาย นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความสุขมากกว่าชั้นปีอื่น ๆ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีธรณี มีความสุขมากกว่านักศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกมีความสุขมากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่อื่น ๆ และนักศึกษาที่ยังไม่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม มีความสุขมากกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 3) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุข พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขด้านครอบครัว คะแนนเฉลี่ยสะสม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขด้านความมีน้ำใจ รายได้ครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขด้านสุขภาพ และความสุขโดยรวม นักศึกษาที่มีทุนการศึกษาจากการกู้ยืมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขด้านสุขภาพการเงิน นักศึกษาที่เคยได้รับทุนการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขด้านครอบครัว นักศึกษามีรายได้รวมเฉลี่ยทั้งหมดต่อเดือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขด้านจิตวิญญาณ และ นิตยากร ลุนพรหม และ อุมามพร เคนศิลา (2561) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อระดับความสุขของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี ผลการวิจัย พบว่า ระดับความสุขของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี ส่วนใหญ่มีระดับความสุขอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.7 รองลงมาคือระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 45.7 และระดับมากคิดเป็นร้อยละ 2.6 ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความสุข คือ ปัจจัยด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับระดับความสุขของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

มิติการประเมินความสุขด้านการเรียนรู้

การประเมินความสุขด้านการเรียนรู้ มีการนำแบบประเมินความสุขที่มีผู้อื่นพัฒนาขึ้นไป ประเมินผู้เรียนในหลาย ๆ ด้าน แตกต่างกันไป เช่น งานวิจัยของ กรรณิการ์ กิจนพเกียรติ, กาญจนา เลิศถาวรธรรม, และ วรเดช ช่างแก้ว (2562) ได้ศึกษาความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ภาพรวมของนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี มีความสุขในการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจในตนเอง รองลงมาด้านทัศนคติต่อวิชาชีพ ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ความพึงพอใจในการเรียน และด้านความวิตกกังวล ตามลำดับ และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต และความสุขในการเรียนของนักศึกษา พบว่า พฤติกรรมการดูแลด้านสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับความสุขในการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dean and Gibbs (2015) ได้ศึกษาความพึงพอใจและความสุขของนักศึกษาหญิง 128 คน และนักศึกษาชาย 168 คน จาก 2 มหาวิทยาลัย ในประเทศอังกฤษ ผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลกับความพึงพอใจ ได้แก่ การมีความสุขที่ได้เรียนในหลักสูตรที่ศึกษา การเห็นว่าการศึกษาเป็นลงทุนที่คุ้มค่า การคิดว่าตนเองทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีเมื่อเทียบกับนักศึกษาอื่นในหลักสูตร การมีชีวิตทางสังคมและทางวิชาการที่สมดุล การที่ผู้สอนปฏิบัติต่อนักศึกษาทุกคนด้วยความยุติธรรม การรู้สึกดีเมื่อได้เข้าร่วมประชุมสัมมนา การกำหนดขอบเขตของ

การประเมินที่ช่วยในการเรียนรู้ การที่ผู้สอนนำเสนอสื่อการสอนออนไลน์อย่างเพียงพอ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสุขของนักศึกษา ได้แก่ การคิดว่าตนเองทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีเมื่อเทียบกับนักศึกษาอื่นในหลักสูตร การรู้สึกดีเมื่อได้เข้าร่วมประชุมสัมมนา การเป็นคนที่มีแรงจูงใจสูง การรู้สึกสนุกกับประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้จากมหาวิทยาลัย และการมีชีวิตทางสังคมและทางวิชาการที่สมดุล

นอกจากนั้น ยังมีการสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความสุขในการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น งานวิจัยของ วิมลยา เนื้อทอง และ คณะ (2561) ได้ศึกษาระดับความสุขในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีระดับความสุขในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีระดับความสุขในระดับมาก โดย 2 อันดับแรก คือ ด้านทัศนคติต่อสาขาวิชา และด้านความพึงพอใจในตนเอง ส่วนการเปรียบเทียบความสุขในการเรียนของนักศึกษา จำแนกตามเพศ และรายรับเฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามสาขาวิชา พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิธีจัดการความทุกข์ที่นิยมใช้ 3 อันดับแรก คือ ยอมรับสภาพตนเอง ปกป้องเพื่อน และมองโลกในแง่ดี จิราภรณ์ สรรพวีรวงศ์ และ คณะ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) นักศึกษามีคะแนนความสุขเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนความสุขในระดับมากที่สุดทั้ง 9 ด้าน ด้านที่มีคะแนนมากที่สุด คือ การมีครอบครัวที่อบอุ่น รองลงมาคือด้านการเข้าถึงธรรมะและการอยู่ร่วมกัน ด้านการมีการศึกษาและกิจกรรมที่ดี ด้านการมีความภาคภูมิใจในตนเอง ด้านการมีความปลอดภัยและพฤติกรรมของนักศึกษา ด้านการมีความมั่นคงในชีวิต ด้านการมีสุขภาพและสุขภาพจิตที่ดี ด้านการมีที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี และด้านการมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ดี ตามลำดับ 2) แหล่งที่มาของความสุข พบว่า ทั้ง 12 ด้าน ที่นักศึกษาระบุว่าเป็นแหล่งที่มาของความสุขแต่ละด้านมากที่สุด ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน คือ มีการฝึกปฏิบัติงานระหว่างเรียนหรือสหกิจศึกษา ด้านการเข้าถึงข้อมูล คือ มีระบบการยืมคืนหนังสือออนไลน์ ด้านกิจกรรม คือ มีกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คือ มีร้านสะดวกซื้อที่สามารถซื้อสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง ด้านอาคารสถานที่ คือ มีอาคารสถานที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมสำคัญ ด้านแหล่งสนับสนุนทางสังคม คือ มีการจัดอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการให้นักศึกษาทุกคน ด้านความเสมอภาคเท่าเทียม คือ การไม่ถูกแบ่งแยกจากความแตกต่างของภูมิลำเนา ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ คือ มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่สวยงาม ด้านความปลอดภัย คือ มีระบบรักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง ด้านการมีอิสรภาพ คือ มีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนของอาจารย์ ด้านศาสนา คือ เปิดโอกาสให้ปฏิบัติศาสนกิจโดยไม่กระทบต่อการเรียน และด้านความภาคภูมิใจในตนเอง คือ ได้ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อมีโอกาส และ 3) การเปรียบเทียบระดับความสุขของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เรียนต่างกลุ่มวิชามีความสุขไม่แตกต่างกัน และ การดี

อนันต์นาวิ (2558) ได้ศึกษาความสุขและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสุขในการเรียนของนิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดถึงมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรู้สึกต่ออาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นอยู่ในระดับมากที่สุด ความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย และความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก 1.1) ด้านความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงสามอันดับแรก นิสิตเต็มใจทำงานที่อาจารย์มอบหมาย นิสิตยกย่องเพื่อนเสมอ เมื่อเพื่อนทำถูกต้อง นิสิตมีความตื่นเต้น ยินดีที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ นิสิตชอบค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมหลังจากที่อาจารย์สอน 1.2) ด้านความรู้สึกต่ออาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดถึงมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ นิสิตให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน นิสิตมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนร่วมห้องเรียน นิสิตและเพื่อนมีความสามัคคีกันในการทำงานกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ นิสิตยกย่องเพื่อนเสมอ เมื่อเพื่อนทำถูกต้อง 1.3) ด้านความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ มหาวิทยาลัยมีแหล่งการเรียนรู้ให้แก่ นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม บริเวณมหาวิทยาลัยมีบรรยากาศที่ร่มรื่นและอากาศเย็นสบาย นำพักผ่อน มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้นิสิตได้มีโอกาสเพิ่มทักษะ ส่วนอันดับสุดท้าย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่ นิสิตอย่างเพียงพอ 2) ปัจจัยคุณลักษณะของนิสิต ปัจจัยการเรียนการสอน ปัจจัยด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ปัจจัยลักษณะกลุ่มเพื่อน ปัจจัยการสนับสนุนจากครอบครัว และปัจจัยการบริการทางการศึกษา ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สามารถพยากรณ์ความสุขในการเรียนของนิสิต ได้ร้อยละ 97 2.1) ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ปัจจัยด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ปัจจัยด้านลักษณะกลุ่มเพื่อน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากครอบครัว ส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านคุณลักษณะของนิสิตไปยังความสุขในการเรียนของนิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สามารถพยากรณ์ความสุขในการเรียนของนิสิต ได้ร้อยละ 1.01 และ 2.2) ปัจจัยด้านการบริการทางการศึกษา และปัจจัยด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยด้านการเรียนการสอนไปยังความสุขในการเรียนของนิสิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา สามารถพยากรณ์ความสุขในการเรียนของนิสิต ได้ร้อยละ 80

มิติการสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข

การสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีผู้สนใจสร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ เช่น งานวิจัยของ ลภัสรดา จูเมฆา และ ปกรณ์ ประจันบาน (2559) ได้สร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า แบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นแบบมาตรฐานค่า 5 ระดับ จำแนกออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการเรียนรู้อย่างมีความสุขของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) นักเรียนเห็นคุณค่าในตัวเอง 2) นักเรียนมีความภาคภูมิใจในตัวเอง 3) นักเรียนรักและศรัทธาเชื่อมั่นในตนเอง 4) นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ 5) นักเรียนมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่มั่นคง 6) นักเรียนมีการฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ 7) นักเรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม 8) นักเรียนรู้จักสังเกต 9) นักเรียนรู้จักฝึกการตั้งคำถาม 10) นักเรียนมีการจดบันทึกอย่างเป็นประจำ 11) นักเรียนรู้จักปรับตัวได้เข้าสถานการณ์และโอกาส 12) นักเรียนหมั่นฝึกฝนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 13) นักเรียนจะต้องรัก ศรัทธาเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอน 14) นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 15) นักเรียนมีความพร้อมและมุ่งมั่นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองต่อไปตลอดชีวิต องค์ประกอบที่ 2 ด้านคุณลักษณะและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย 16) ครู (นิสิต/นักศึกษาครู) เป็นคนที่แสวงหาความรู้อยู่เสมอ 17) ครูหมั่นฝึกฝนและพัฒนาตนเองเพื่อมาถ่ายทอดประสบการณ์ และองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนอย่างเต็มที่ 18) ครูมีความรักเมตตา จริงใจ และใส่ใจต่อนักเรียนอย่างทั่วถึง 19) ครูรู้จักธรรมชาติและตัวตนของนักเรียน 20) ครูค้นหาจุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียน เพื่อหาแนวทางลด จุดด้อยและเสริมจุดเด่นให้แก่ นักเรียน 21) ครู (นิสิต/นักศึกษาครู) ป้อนคำถามและกระตุ้นให้นักเรียนได้ ใช้ความคิดและหาค้นหาคำตอบอยู่เสมอ 22) ครูมีความรู้และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ 23) ครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและมีจิตวิญญาณความเป็นครู 24) ครูจัดหา ผลิต และใช้สื่อการเรียนรู้อยู่เสมอ 25) ครูมีการเตรียมการก่อนการจัดการเรียนรู้ ให้แก่นักเรียน เช่น จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ทดลองจัดการเรียนรู้ หรือฝึกซ้อมการทำกิจกรรมเพื่อประเมินจุดอ่อนด้านเวลาและกิจกรรม 26) ครูใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 27) ครูกระตุ้นให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ แทนการบอกคำตอบ 28) ครูจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถของนักเรียนเพื่อช่วยเอื้ออำนวยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ 29) ครูจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้เดิมของนักเรียน 30) ครูเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างหลากหลาย 31) ครูจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเชื่อมโยงเรื่องราวและแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียน กับความเป็นจริงของชีวิต 32) ครูเอาใจใส่ต่อศิษย์ จุดไฟในใจหรือสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ศิษย์และกระตุ้นให้ศิษย์อยากเรียนรู้ต่อไปตลอดชีวิต 33) ครูยินดีเปลี่ยนแปลงตนเองในทุก ๆ เรื่อง เพื่อเป็น

ตัวแบบที่ดีของนักเรียน และ 34) ครูมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนเพื่อเตรียมการให้นักเรียนออกไปทำงาน หรือประกอบสัมมาชีพที่ใช้ความรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัด บรรยากาศและแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของผู้เรียน ประกอบด้วย 35) จัด บรรยากาศภายในห้องเรียนให้สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อให้ส่งเสริมความมีวินัย การรักษาสีแกวดล้อมและการเรียนรู้ที่ดี 36) จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีความทันสมัยก้าวทันต่อเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา มีแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลเพียงพอ สำหรับการสืบค้นที่สามารถตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน 37) จัดห้องเรียนให้สามารถรองรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติและความเป็นจริงหรือ จัดการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนหรือนอกสถานที่เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากที่สุด 38) จัดห้องเรียนให้มีบริเวณเพียงพอต่อการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรีหรือ ศิลปะ เพื่อให้เกิดการบูรณาการและผสมผสานการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสุข 39) จัด บรรยากาศในห้องเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ผ่อนคลาย เป็นกันเอง ทั้งครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน 40) จัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่สามารถพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาจากการดำรงชีวิต 41) จัด บรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ ไม่เครียด ไม่เกิดความวิตกกังวล 42) จัด บรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตร ไว้วางใจ และเป็นที่พักซึ่งกันและกัน และ 43) จัด บรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียน ไม่แข่งขัน ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันเอง และเรียนรู้ร่วมกับครูได้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการออกแบบบทเรียนและการใช้สื่อ ประกอบการเรียนรู้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 44) ครูออกแบบบทเรียนให้สนุกสนาน แปลกใหม่ น่าสนใจ จูงใจ ให้เกิดการติดตาม 45) ครูออกแบบบทเรียนให้สอดคล้องหรือสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 46) ครูออกแบบสาระและกระบวนการเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์และ สิ่งแวดล้อมรอบตัว 47) ครูออกแบบบทเรียนให้มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายากและ สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชานั้น ๆ 48) ครูออกแบบให้ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ตาม บทเรียนมุ่งพัฒนา และส่งเสริมกระบวนการคิดแบบต่าง ๆ ของนักเรียน 49) ครูออกแบบบทเรียนให้ สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้โดยเน้นให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกทำ เกิดความจำและเข้าใจ และนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ 50) ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน อย่างเหมาะสมเพื่อทำให้ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้เต็มศักยภาพ 51) ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ที่เร้าใจความสนใจ สอดคล้องกับความสามารถ ตรงตามเป้าหมาย มีระดับความยาก-ง่ายเหมาะสมกับวัย และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ 52) เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมในขณะนั้น 53) เลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือกระทำ แก้ปัญหา และใช้กระบวนการคิด 54) เลือกใช้สื่อที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน เช่น เกม ฯลฯ

เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และ 55) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ของตนเอง เช่น เอกสารประกอบการเรียน ฯลฯ และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย 56) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ลดการวัดและประเมินการเรียนรู้เพื่อตัดสินคุณค่าให้น้อยลงมากที่สุด เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน 57) เชื่อมโยงกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นเนื้อเดียวกันเพื่อให้เกิดการวัดและประเมินการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 58) มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้นักเรียนทราบก่อนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนวางแผนการเรียนรู้ล่วงหน้า และสามารถสร้างความท้าทาย 59) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในรูปของพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถแสดงออกได้ สังเกตได้ วัดและประเมินได้ หรือผลงานที่ผู้เรียนจะสามารถทำได้จริงตามความสามารถ โดยครอบคลุมพฤติกรรมทุกด้านทั้งด้านสติปัญญา ด้านทักษะ ด้านจิตพิสัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 60) มีการประเมินผลตามสภาพจริงจากการสังเกตพฤติกรรม การนำเสนองาน การอภิปราย การตอบคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน การสะท้อนความคิด และการตรวจผลงานที่ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงของนักเรียน 61) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับการประเมินใหม่ เมื่อผลการประเมินเดิมยังไม่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนและนักเรียนต้องการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเพื่อลดความเครียดจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และครูกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถเต็มศักยภาพในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทุกครั้ง 62) สะท้อนผลการประเมินการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้ผลการประเมินวางแผนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 63) นำเสนอผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งชั้นในภาพรวม เพื่อป้องกันผลกระทบย้อนกลับทางด้านจิตใจของนักเรียนเป็นรายบุคคล และ 64) การประเมินผลการเรียนรู้หลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้จะต้องสะท้อนการนำความรู้ความสามารถของนักเรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้รวม 64 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความตรงเชิงโครงสร้างครบทุกข้อ แบบประเมินมีค่าความเที่ยงจำแนกตามองค์ประกอบ มีค่าระหว่าง .910, .941, .937, .960 และ .870 ตามลำดับ

มิติการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้

การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ มีผู้สนใจศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่มีการนำตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วมาประเมินความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เช่น งานวิจัยของ วริศรา อัครศิริโรจน์ (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวัดดัชนีความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้ตัวชี้วัดความสุข 9 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีความมั่นคงในชีวิต 2) การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี 3) การมีครอบครัวที่อบอุ่น 4) การมีการศึกษาและกิจกรรมที่ดี 5) การมีที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี 6) ความปลอดภัยและ

พฤติกรรมของนักศึกษา 7) ความภาคภูมิใจในตนเอง 8) การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน และ 9) การมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ดี ตัวชี้วัดเหล่านี้ได้มาจากการปรับปรุงตัวชี้วัดความสุขของประชากรชาวไทย โดย รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ยงยุทธ ขจรธรรมกาย และ นายแพทย์อภิสิทธิ์ อำนวยวงกุล สังกัดโรงพยาบาลขอนแก่น เพื่อให้เหมาะสมกับนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความสุข 9 ด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ การมีความเครียดที่อบอุ่น การเข้าถึงธรรมะว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน การมีที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมที่ดี การมีความมั่นคงของชีวิต ความภาคภูมิใจในตนเอง การมีการศึกษาและกิจกรรมที่ดี ความปลอดภัยและพฤติกรรมของนักศึกษา การมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และลำดับสุดท้าย คือ การมีสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ดี

ส่วนงานวิจัยที่มีการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีผู้สนใจศึกษาในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น งานวิจัยของ ปัทมา ทองสม (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขในการเรียนและพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1,532 คน ผลการศึกษา พบว่า ดัชนีชี้วัดความสุขของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในการเรียน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1.1) ความรู้สึกเพลิดเพลินและมุ่งมั่นกับการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ 1.2) ความพึงพอใจในผลการเรียนของตนเอง 1.3) ความพึงพอใจต่อการทำงานกลุ่มและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาที่เรียนกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน 1.4) ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย และ 1.5) ความยินดีที่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย 2) ความสนใจใฝ่เรียนรู้ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 2.1) ความรู้สึกสนุกในการเรียน ตื่นเต้น และยินดีที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ 2.2) ความเอาใจใส่วิชาที่เรียน 2.3) ความรู้สึกเพลิดเพลินในการเรียนและอยากเรียนรู้ 2.4) ความไม่ท้อถอยหรือเบื่อหน่ายเมื่อเรียนวิชาที่มีเนื้อหายาก 2.5) การมาถึงห้องเรียนก่อนเวลาและนั่งด้านหน้า 2.6) การให้ความสำคัญกับสิ่งที่อาจารย์สอน 2.7) ความชื่นชอบในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ได้แสดงความรู้ความสามารถโดยอิสระ และ 2.8) ความเพลิดเพลินในการซักถามและแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาที่เรียน 3) ทักษะคิดต่อวิชาชีพ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 3.1) การดูแลและสัมผัสผู้ป่วยด้วยความเต็มใจ 3.2) ความปรารถนาร่วมใจที่ได้ปฏิบัติพยาบาลฯ 3.3) ความตั้งใจในการวางแผนการพยาบาลก่อนฝึกปฏิบัติจริงและการเขียนรายงานการพยาบาลและอาการผู้ป่วยเมื่อเสร็จสิ้นการให้การพยาบาล 3.4) ชื่นชอบในการเรียนวิชาชีพพยาบาลที่ทำให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของบุคคลในชุมชนและสังคม 3.5) ความรู้สึกสบายใจและไม่วิตกกังวลกับการเรียนภาคปฏิบัติ เพราะสามารถปรับตัวเข้ากับระบบ

การนิเทศและระบบการปฏิบัติงานฯ 3.6) ความรู้สึกปราบปลื้มและพึงพอใจที่สามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วยได้ 3.7) ความเชื่อมั่นในการศึกษาวิชาชีพพยาบาลคือเป้าหมายหลักของชีวิต และ 3.8) ความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 4) ความพึงพอใจในตนเอง ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 4.1) อารมณ์ดี ยิ้มง่าย สดชื่น แจ่มใสอยู่เสมอ 4.2) ยอมรับในรูปร่าง หน้าตา บุคลิกภาพของตนเอง 4.3) ยอมรับความสามารถของตนเอง 4.4) ความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในตนเอง 4.5) ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่รู้จัก และ 4.6) ความสนุกสนานกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และ 5) ความวิตกกังวล ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 5.1) ความรู้สึกว่าถูกบังคับให้เรียนหนังสือ 5.2) ความรู้สึกเหงาและว้าเหว่อยู่ท่ามกลางเพื่อนร่วมชั้นเรียน 5.3) ความรู้สึกไร้ค่าและหยุดหดหู่เวลาฝึกปฏิบัติงานกับผู้ป่วยที่แสดงอาการก้าวร้าวหรือเรียกร้องความสนใจ มีพฤติกรรมจุกจิก จู้จี้ พุดมาก 5.4) ความรู้สึกไม่ปลอดภัยเวลาให้การพยาบาลผู้ป่วยเพราะเกรงทำผิดกฎหมายและถูกฟ้องร้องภายหลัง และ 5.5) ความเบื่อหน่ายในวิชาชีพพยาบาลเป็นการทำงานที่ต้องใกล้ชิดกับประชาชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ลักษณะอาจารย์ 2) ลักษณะการเรียนการสอน 3) ลักษณะนักศึกษา 4) ลักษณะวิทยาลัย 5) ลักษณะนักศึกษาร่วมวิทยาลัย และ 6) ลักษณะบิดามารดา/ผู้ปกครอง โดยลักษณะบิดามารดา/ผู้ปกครอง และลักษณะนักศึกษาร่วมวิทยาลัยมีอิทธิพล ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าเท่ากับ .205 และ .189 ตามลำดับ ขณะที่ลักษณะการเรียนการสอนมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าเท่ากับ .075 ลักษณะนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าเท่ากับ .19 นอกจากนี้ศึกษากับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตแล้ว ยังศึกษากับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ เช่น งานวิจัยของ Abecia et al. (2014) ได้พัฒนาตัวชี้วัดความสุขของนักศึกษามหาวิทยาลัยมินดาเนา (University of Mindanao) ชั้นปีที่ 1-5 จาก 10 คณะ รวม 381 คน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือโครงสร้างที่สัมพันธ์กับความสุข พบว่า แบ่งออกเป็น 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแข่งขันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มี 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การได้รับรางวัลหรือการยอมรับ ความรู้สึกที่ตนเองอยู่เหนือผู้อื่น การชนะการแข่งขัน และการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี 2) ความดีนบนเพื่อให้ตนเองทันสมัย มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การมีเครื่องประดับ การมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการทำงาน และการมีชื่อเสียง 3) การมุ่งมั่นพัฒนาสติปัญญา มี 3 ตัวชี้วัด คือ การชอบการเขียน การแต่งเพลงและวรรณกรรม และการรักการอ่าน 4) เกมคอมพิวเตอร์ มี 2 ตัวชี้วัด คือ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ และการเล่นเกมออนไลน์ 5) การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความไม่เห็นแก่ตัว มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเป็นอาสาสมัคร และการช่วยเหลือผู้อื่น 6) การเที่ยวกลางคืน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การเที่ยวบาร์ และการเที่ยวกลางคืน 7) ความเห็นอกเห็นใจ

ผู้อื่น มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การมีสุขภาพดี และการมีครอบครัวอบอุ่น และ 8) การพบปะสังสรรค์ มี 1 ตัวชี้วัด คือ การพบปะสังสรรค์ และเมื่อนำตัวชี้วัดความสุขของนักศึกษา 19 ตัวชี้วัด มาเรียงลำดับ พบว่า การมีครอบครัวอบอุ่น เป็นตัวชี้วัดความสุขของนักศึกษาที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ การมีสุขภาพดี การมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี การได้รับรางวัลหรือหรือการยอมรับ การช่วยเหลือผู้อื่น ความรู้สึกว่าตนเองอยู่เหนือผู้อื่น การเป็นอาสาสมัคร การชนะการแข่งขัน การพบปะสังสรรค์ การชอบอ่านหนังสือ การมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการทำงาน การมีชื่อเสียง การเล่นเกม คอมพิวเตอร์ การมีเครื่องประดับ การเขียน การเล่นเกมออนไลน์ การเที่ยวกลางคืน การแต่งเพลง และวรรณกรรม และการเที่ยวบาร์

นอกจากนั้น ยังศึกษากับกลุ่มนักศึกษาผู้ใหญ่ เช่น งานวิจัยของ Mi-Young and Kang (2016) ได้ศึกษาความสุขในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนผู้ใหญ่ ผลการวิจัย พบว่า ตัวชี้วัดความสุขในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การสร้างเสริมการยอมรับนับถือ ความเต็มโตภายในที่ตนเองพอใจ การลดอารมณ์เชิงลบ การปรับปรุงวิธีการติดตามการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกันระหว่าง เพศ ระดับการศึกษา อายุ ที่อยู่อาศัย ประสบการณ์การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาชีพ และสาขาวิชาที่ศึกษา ส่วนคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่จะไม่มีผลทางตรงกับตัวชี้วัดความสุขในการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่มีผลต่อคุณลักษณะของผู้สอน แรงจูงใจในการเรียนรู้ และคุณลักษณะของสถาบัน แม้คุณลักษณะของผู้สอนไม่มีผลต่อตัวชี้วัดความสุขในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่แรงจูงใจในการเรียนรู้ และคุณลักษณะของสถาบัน มีผลทางบวกต่อตัวชี้วัดความสุขในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และได้มีการศึกษาในรูปแบบของการเรียนรู้ e-learning ในมหาวิทยาลัยเปิด เช่น งานวิจัย Lee, Song, and Hong (2019) ได้มีการศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัดสำหรับการมีส่วนร่วมในการเรียน e-learning อย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ในมหาวิทยาลัยเปิดระดับชาติของเกาหลีใต้ (Korea National Open University) จำนวน 737 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการเรียน e-learning อย่างยั่งยืน มี 6 องค์ประกอบ 24 ตัวชี้วัด โดยแต่ละองค์ประกอบมีดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 แรงจูงใจทางจิตวิทยา (psychological motivation) มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ สนุกกับการเรียนรู้ กระตุ้นความสนใจ ประโยชน์ของรายวิชา ความพึงพอใจในรายวิชา ความคาดหวังในการเรียนรู้ และแรงจูงใจ องค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การขอความช่วยเหลือ การแก้ปัญหาร่วมกัน การตอบคำถาม การเรียนรู้ร่วมกัน และการมอบหมายงานร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 ทักษะการแก้ปัญหา มี 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ การได้รับความคิด การประยุกต์ความรู้ การวิเคราะห์ความรู้ การตัดสินใจคุณค่าของข้อมูล และเข้าถึงมุมมองใหม่ ๆ องค์ประกอบที่ 4 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การสื่อสารกับผู้สอน และการถามคำถาม องค์ประกอบที่ 5 การสนับสนุนจากสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความสัมพันธ์

ที่มีต่อสังคม การติดต่อกับผู้อื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และองค์ประกอบที่ 6 การจัดการเรียนรู้ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การศึกษาด້วยตนเอง การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการจัดการตารางการ เรียนรู้ของตนเอง ซึ่งตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ที่ได้จากงานวิจัยข้างต้น อาจมีตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัว ที่คล้ายคลึงกัน และมีตัวชี้วัดบางตัวที่แตกต่างกันตามบริบทของสถาบันอุดมศึกษาหรือหลักสูตร

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 27 เรื่อง ดังรายชื่อ 1) Chan, Miller, and Tcha (2005) 2) Mangeloja and Hirvonen (2007) 3) Unoma (2013) 4) Keawchuer (2014) 5) Abecia et al. (2014) 6) Fritz (1984 cited in Tabbodi, Rahgozar, & Abadi, 2015) 7) Dean and Gibbs (2015) 8) Tabbodi, Rahgozar, and Abadi (2015) 9) Deborah and Stephanie (2015) 10) Mi-Young and Kang (2016) 11) Lee, Song, and Hong (2019) 12) Chakraborty et al. (2019) 13) ดวงเดือน พิพัฒน์ชูเกียรติ (2541) 14) ปัทมา ทองสม (2554) 15) วริศรา อัสวศิริโรจน์ (2555) 16) ผจงจิต ไกรถาวร และ กมลรัตน์ กิตติพิมพานนท์ (2557) 17) กฤษดา ผ่องพิทยา (2558) 18) ภาวดี อนันต์นาวิ (2558) 19) ลภัสสรดา จูเมฆา และ ปกรณ์ ประจันบาน (2559) 20) ธัญชนก ใจบุญตัน (2559) 21) จิราภรณ์ สรรพวิรวงศ์ และ คณະ (2559) 22) จตุรวัฒน์ ผนังรัมย์ (2560) 23) วิมลยา เนื้อทอง และ คณະ (2561) 24) นิตยากร ลุนพรหม และ อุมาพร เคนศิลา (2561) 25) กรรณิการ์ กิจนพเกียรติ, กาญจนา เลิศถาวรธรรม, และ วรเดช ช้างแก้ว (2562) 26) ยุภาพร นอกเมือง และ เมษา นวลศรี (2562) และ 27) กิตติศักดิ์ รุจิกัญจนรัตน์ และ คณະ (2563) สรุปผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้

ตัวชี้วัด	** ผู้วิจัย																											รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27		
ความพร้อมด้านการเรียนรู้																													
1. การมีร่างกายที่ดี แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย					✓								✓		✓		✓				✓								5
2. การมีพื้นฐานทางวิชาการเพียงพอที่จะเรียนรู้หรือรับรู้สิ่งใหม่			✓	✓			✓	✓	✓											✓									6
3. การมีวินัยในการเรียนรู้											✓									✓									2
4. การจัดเตรียมเวลาเพื่อการเรียนรู้	✓										✓									✓									3
5. การมีสุขภาพจิตที่ดีพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่กังวล ไม่เครียด															✓						✓					✓			3
6. ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น	✓		✓		✓		✓					✓	✓							✓									7
7. การมีครอบครัวที่อบอุ่น			✓		✓							✓			✓		✓				✓	✓	✓				✓		9
8. ครอบครัวมีฐานะพอที่จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน				✓					✓			✓			✓	✓				✓		✓		✓		✓			9
ความพึงพอใจในตนเอง																													
9. การเชื่อมั่นในความสามารถของตน										✓				✓						✓									3
10. การพัฒนาตนเองในการเรียนรู้					✓		✓													✓									3

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	** ผู้วิจัย																											รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27		
ความพึงพอใจในตนเอง																													
11. การยอมรับรูปร่าง หน้าตา และบุคลิกภาพของตนเอง					✓									✓									✓						3
12. ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น					✓		✓		✓	✓			✓	✓			✓		✓		✓	✓							10
13. ความเพลิดเพลินและสนุกสนานในการดำรงชีวิต					✓		✓						✓	✓			✓												5
ความพึงพอใจในการเรียนรู้																													
14. ความรู้สึกเพลิดเพลินสนุกสนานในการเรียนรู้					✓							✓	✓			✓			✓										5
15. ความพึงพอใจในผลการเรียนรู้ของตนเอง															✓					✓									2
16. ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และ นักศึกษากับนักศึกษา	✓	✓	✓							✓			✓	✓			✓	✓	✓		✓								10
17. ความยินดีที่ได้ปฏิบัติตามกฎและระเบียบของมหาวิทยาลัย																													1
18. ความรักและความศรัทธาต่อผู้สอน เพื่อน และหลักสูตร				✓														✓		✓								✓	4
19. ความพึงพอใจในรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้					✓		✓											✓											3

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	** ผู้วิจัย																											รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27		
ความสนใจใฝ่เรียนรู้																													
20. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้	✓												✓	✓				✓	✓										5
21. ความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานในการเรียนรู้ และ อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ														✓				✓	✓										3
22. ความรู้สึกไม่ท้อถอยหรือ เหนื่อยล้าเมื่อนือหาที่เรียนมาก หรือยากเกินไป														✓						✓									2
23. ความกระตือรือร้นในการ แสวงหาความรู้						✓							✓					✓	✓										4
24. ความมานะพยายามในวิชาที่ เรียนยากหรือไม่เข้าใจ ทำให้ อยากเรียนวิชานั้น													✓	✓						✓									3
25. การชื่นชอบการศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง ทำให้ตนเองอยาก เรียนรู้มากขึ้น														✓						✓									2
26. การชื่นชอบการอ่านและการ เขียน				✓	✓								✓				✓												4
ความวิตกกังวลในการเรียนรู้																													
27. ความรู้สึกเหงาและว่าเหวอใน การเรียนรู้เนื่องจากขาดเพื่อน														✓															1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	** ผู้วิจัย																												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	รวม	
ความวิตกกังวลในการเรียนรู้																													
28. ความรู้สึกกังวลในการเรียนรู้ เพราะขาดทักษะการเรียนรู้ในระบบเปิด																													1
29. ความรู้สึกเครียดเมื่ออ่านหนังสือหรือเอกสารการสอนไม่ทันก่อนสอบ																													
30. ความรู้สึกเบื่อหน่ายกับกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรหรือสาขาวิชา																													1
31. ความรู้สึกว่าถูกบังคับให้อ่านหนังสือหรือเอกสารการสอน																													1
32. ความรู้สึกเครียดเมื่อต้องเข้ารับการอบรมประสบการณ์วิชาชีพ																													1
ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้																													
33. ความพึงพอใจในการจัดการหลักสูตรหรือสาขาวิชา																													3
34. ความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้																													5
35. ความพึงพอใจในการจัดวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในมหาวิทยาลัย																													5

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	** ผู้วิจัย																											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	รวม
ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้																												
36. ความพึงพอใจในการจัดบริการ สนับสนุนจากมหาวิทยาลัย																				✓		✓					✓	3
37. ความพึงพอใจในการบริการให้ คำปรึกษาและช่วยเหลือในการ เรียนรู้													✓							✓		✓						3
38. ความพึงพอใจในการจัด บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้		✓											✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓				✓		10

หมายเหตุ: ** หมายถึง

1. Chan, Miller, and Tcha (2005)	11. Lee, Song, and Hong (2019)	21. จิราภรณ์ สรรพวีรวงศ์ และ คณะ (2559)
2. Mangelaja and Hirvonen (2007)	12. Chakraborty et al. (2019)	22. จตุรวัฒน์ ฝนนีกรรมย์ (2560)
3. Unoma (2013)	13. ดวงเดือน พิพัฒน์ชูเกียรติ (2541)	23. วิมลยา เนื้อทอง และ คณะ (2561)
4. Keawchuer (2014)	14. ปัทมา ทองสม (2554)	24. นิตยากร ลุนพรหม และ อุมภาพร เคนศิลา (2561)
5. Abecia et al. (2014)	15. วริศรา อัครศิริโรจน์ (2555)	25. กรรณิการ์ กิจนพเกียรติ, กาญจนา เลิศถาวรธรรม, และ วรเดช ช่างแก้ว (2562)
6. Fritz (1984 cited in Tabbodi, Rahgozar, & Abadi, 2015)	16. ผจงจิต ไกรถาวร และ กมลรัตน์ กิตติพิมพานนท์ (2557)	26. ยุภาพร นอกเมือง และ เมษา นวลศรี (2562)
7. Dean and Gibbs (2015)	17. กฤษดา ผ่องพิทยา (2558)	27. กิตติศักดิ์ รุจิกาญจนรัตน์ และ คณะ (2563)
8. Tabbodi, Rahgozar, and Abadi (2015)	18. ภารตี อนันต์นาวิ (2558)	
9. Deborah and Stephanie (2015)	19. ลภัสสรดา จูเมฆา และ ปกรณ์ ประจันบาน (2559)	
10. Mi-Young and Kang (2016)	20. ธัญชน ใบบุญตัน (2559)	

สามารถสรุปตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย จำนวน 38 ตัวชี้วัด ดังนี้

ความพร้อมในการเรียนรู้

1. การมีร่างกายที่ดี แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย
2. การมีพื้นฐานทางวิชาการเพียงพอที่จะเรียนรู้หรือรับรู้สิ่งใหม่
3. การมีวินัยในการเรียนรู้
4. การจัดเตรียมเวลาเพื่อการเรียนรู้
5. การมีสุขภาพจิตที่ดีพร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่กังวล ไม่เครียด
6. ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น
7. การมีครอบครัวที่อบอุ่น
8. ครอบครัวมีฐานะพอที่จะสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียน

ความพึงพอใจในตนเอง

9. การเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง
10. การพัฒนาตนเองในการเรียนรู้
11. การยอมรับรูปร่าง หน้าตา และบุคลิกภาพของตนเอง
12. ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น
13. ความเพลิดเพลินและสนุกสนานในการดำรงชีวิต

ความพึงพอใจในการเรียนรู้

14. ความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานในการเรียนรู้
15. ความพึงพอใจในผลการเรียนรู้ของตนเอง
16. ความพึงพอใจในการทำกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และนักศึกษากับนักศึกษา
17. ความยินดีที่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาวิทยาลัย
18. ความรักและความศรัทธาต่อผู้สอน เพื่อน และหลักสูตร
19. ความพึงพอใจในรูปแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ความสนใจใฝ่เรียนรู้

20. ความรับผิดชอบในการเรียนรู้
21. ความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนานในการเรียนรู้ และอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ
22. ความรู้สึกไม่ท้อถอยหรือเหนื่อยล้าแม้เนื้อหาที่เรียนมากหรือยากเกินไป
23. ความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้
24. ความมานะพยายามในวิชาที่เรียนยากหรือไม่เข้าใจ ทำให้อยากเรียนวิชานั้น

25. การขึ้นชอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำให้ตนเองอยากเรียนรู้มากขึ้น

26. การขึ้นชอบการอ่านและการเขียน

ความวิตกกังวลในการเรียนรู้

27. ความรู้สึกหงาและว่าเหวในการเรียนรู้เนื่องจากขาดเพื่อน

28. ความรู้สึกกังวลในการเรียนรู้ เพราะขาดทักษะการเรียนในระบบเปิด

29. ความรู้สึกเครียดเมื่ออ่านหนังสือหรือเอกสารการสอนไม่ทันก่อนสอบ

30. ความรู้สึกเบื่อหน่ายกับกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรหรือสาขาวิชา

31. ความรู้สึกว่าถูกบังคับให้อ่านหนังสือหรือเอกสารการสอน

32. ความรู้สึกเครียดเมื่อต้องเข้ารับการอบรมประสบการณ์วิชาชีพ

ความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้

33. ความพึงพอใจในการจัดการหลักสูตรหรือสาขาวิชา

34. ความพึงพอใจในสื่อการเรียนรู้

35. ความพึงพอใจในการจัดวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในมหาวิทยาลัย

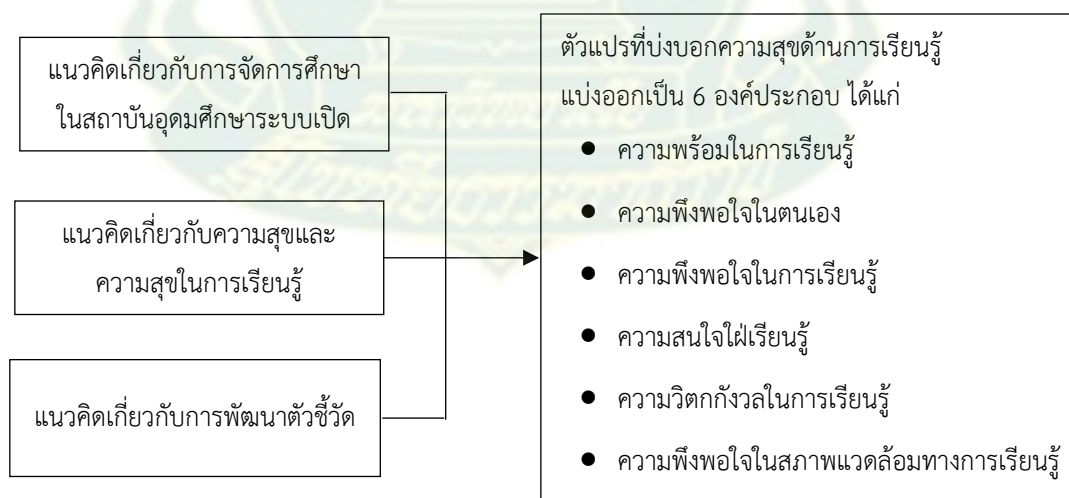
36. ความพึงพอใจในการจัดบริการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย

37. ความพึงพอใจในการบริการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการเรียนรู้

38. ความพึงพอใจในการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขด้านการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ในสถาบันอุดมศึกษาระบบเปิดของไทย